

Załącznik do Uchwały Nr

Rady Miasta i Gminy Pilawa z dnia...

Urząd Miasta i Gminy Pilawa

**Strategia Rozwiązywania Problemów
Społecznych
Miasta i Gminy Pilawa**



2014 – 2020

Pilawa

Aktualizacja 2014

Spis treści

Wstęp	3
1. Podstawy prawne i metodologia SRPS	6
1.1. Ustawy regulujące system pomocy społecznej	6
1.2. Powiązanie Strategii z aktami prawnymi	9
1.3. Etapy tworzenia SRPS	12
2. Diagnoza	15
2.1. Charakterystyka gminy	15
2.2. Podmioty gospodarcze	18
2.3. Poziom życia ludności	19
2.4. Zasoby i warunki mieszkaniowe	21
2.5. Prognoza demograficzna	22
2.6. Rynek pracy	23
2.7. Ochrona zdrowia	24
2.8. Edukacja i wychowanie	24
2.9. Sport i rekreacja	26
2.10. Organizacje pozarządowe	26
2.11. Kultura	28
2.12. Charakterystyka systemu pomocy społecznej	29
2.13. Bezpieczeństwo publiczne	35
2.14. Infrastruktura, transport i komunikacja	35
2.15. Ochrona środowiska	36
3. Problemy społeczne	37
3.1. Wyniki badań ankietowych - perspektywa mieszkańców	39
3.2. Analiza SWOT problemów społecznych Gminy Pilawa	42
3.3. Podsumowanie analizy SWOT w obszarach problemowych	46
4. Wizja i cele działania	46
4.1. Wizja rozwoju Miasta i Gminy Pilawa	47
4.2. Cele, działania, wskaźniki polityki społecznej gminy	47
5. Zarządzanie Strategią i wdrażanie	54
5.1. Źródła finansowania strategii	54
5.2. Wspierające działania organizacji pozarządowych	58
5.3. Zarządzanie Strategią	60
5.4. Monitoring i Ewaluacja	60
5.5. Aktualizacja strategii	62
Zakończenie	62

Wstęp

Aktualizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych (SRPS) w Mieście i Gminie Pilawa na lata 2014-2020 powstała w ramach projektu *KALKULATOR KOSZTÓW ZANIECHANIA – wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań na Mazowszu w zakresie polityki społecznej, w obszarze analizy kosztów braku podejmowania działań aktywizująco wspierających*, realizowanego w ramach Priorytetu VII „Promocja integracji społecznej”, Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007–2013.

Podstawę prawną niniejszej Strategii stanowią art. 16 b, art. 17 ust. 1 pkt. 1 ustawy o pomocy społecznej zwanej dalej ustawą, zgodnie z którym gmina i powiat opracowują i realizują strategię rozwiązywania problemów społecznych. Do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka¹.

Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014–2020 jest wieloletnim dokumentem programowym, który ma ogromne znaczenie dla bezpieczeństwa społecznego mieszkańców Miasta i Gminy Pilawa, a w szczególności grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Przyjęcie przez samorząd Gminy Pilawa Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych ma istotne znaczenie dla realizacji lokalnej polityki społecznej.

SRPS zorientowana jest na rozszerzenie i pogłębienie form pracy socjalnej, współpracę z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi zajmującymi się pomocą społeczną w gminie oraz instytucjami działającymi w szerszym obszarze polityki społecznej między innymi jak: edukacja, polityka zdrowotna, bezpieczeństwo publiczne, pomoc niepełnosprawnym, zapobieganie wykluczeniu społecznemu, polityka równego statusu kobiet i mężczyzn.

Działania będą organizowane w oparciu o możliwe formy instytucjonalnej współpracy oraz inicjowanie współpracy między grupami społecznymi. Działania będą kierowane do społeczności lokalnej z uwzględnieniem środowisk, które pozostają na marginesie życia społecznego, wykluczonych społecznie lub zagrożonych tym zjawiskiem.

Pogłębiające się zjawisko ubożenia rodzin, związane z bezrobociem, problemami życiowymi i społecznymi osób samotnych, starszych i niepełnosprawnych, niski poziom materialny rodzin szczególnie wielodzietnych, uzależnienie i przemoc w rodzinie to trudne problemy społeczne, które stoją do rozwiązania przed władzami samorządowymi oraz instytucjami pomocy społecznej na poziomie lokalnym. Od skuteczności ich rozwiązywania zależy funkcjonowanie wspólnoty samorządowej.

Systemowe podejście do rozwiązywania problemów osób wymagających pomocy oznacza podjęcie współpracy z rodzinami tych osób, ponieważ dysfunkcje mające miejsce w rodzinie nie są traktowane jako izolowane zjawiska dotyczące pojedynczych osób. Stąd, pomimo wielu różnych form pomocy kierowanych bezpośrednio do poszczególnych osób potrzebujących pomocy, podejmowane są także działania z całą rodziną, gdyż zmiany w jej funkcjonowaniu stanowią szansę na to, że następne pokolenie nie stanie się klientami pomocy społecznej. Jedną z najistotniejszych kwestii w pomocy społecznej jest ochrona i zapewnienie warunków do rozwoju rodziny. Następnym etapem jest orientacja na wzmacnianie klientów instytucji pomocy i ich integrację lub reintegrację społeczną poprzez wzrost kompetencji społecznych, większą

zaradność życiową, poprawę samooceny, umiejętność stawiania sobie celów życiowych, podjęcie działań na rzecz budowania lub odtwarzania relacji z innymi osobami w lokalnym środowisku. Podobnie dotyczy to osób i grup ze sfery wykluczenia społecznego. Strategia rozwiązywania problemów społecznych zorientowana jest przede wszystkim na rozszerzenie i pogłębienie form pracy socjalnej, współpracę z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi zajmującymi się pomocą społeczną na terenie miasta i gminy oraz instytucjami działającymi w szerszym obszarze polityki społecznej takimi jak: oświata, służba zdrowia, sądownictwo, instytucje i organizacje wspierające rozwój społeczeństwa obywatelskiego.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014- 2020 jest dokumentem wyznaczającym główne kierunki działań mających na celu zapewnienie mieszkańcom Gminy Pilawa odpowiedniej jakości życia i zapewnienia ich podstawowych potrzeb.

Zarządzanie zmianą społeczną i rozwiązywaniem problemów społecznych mieści się w szerszej koncepcji zarządzania rozwojem lokalnym. „Zarządzanie rozwojem to zespół działań zmierzających do efektywnego wykorzystania zasobów ludzkich i środków materialnych przez jednostki administracji publicznej” (...). „Powinno obejmować wszystkie sfery, tj. gospodarczą, społeczną, przestrzenną, ekologiczną i dziedzictwa kulturowego, które decydują o jakości środowiska życia mieszkańców i za które są odpowiedzialne władze samorządowe”.

Istotą zrównoważonego rozwoju jest kształtowanie właściwych proporcji w gospodarowaniu trzema rodzajami kapitału: ekonomicznym, społecznym oraz naturalnym. Konsekwencją takiego rozumienia koncepcji zrównoważonego rozwoju dla praktyki planowania strategicznego jest szerokie spojrzenie na rozwój miasta i gminy zarówno w sferze społecznej, gospodarczej, jak i środowiskowej.

Opracowanie ostatecznego kształtu dokumentu wymagało:

- syntezy diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej (w tym szczególnie obecnych i przewidywanych zagrożeń oraz podsumowania dotychczasowych działań samorządu w zakresie aktualnie realizowanej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2010-2020, które determinują potencjalne kierunki zmiany społeczno-gospodarczej
- dokonania analizy potencjalnych możliwości i przyszłych wyzwań Gminy
- określenia obszarów priorytetowych oraz celów strategicznych dla zmiany społecznej
- wskazania działań umożliwiających osiągnięcie przyjętych celów
- wskazania podmiotów odpowiedzialnych za realizację poszczególnych działań
- wskazanie wskaźników zmiany społecznej (wskaźników monitoringu) umożliwiających monitorowanie postępu wdrażania zapisów Strategii,
- zaproponowanie zasad wdrażania, monitoringu i aktualizacji Strategii.

Proces aktualizowania strategii, w tym weryfikacji obszarów priorytetowych, celów, działań, wskaźników i podmiotów odpowiedzialnych za ich realizację oparty został na zasadach partnerstwa - w czasie warsztatów oraz podczas spotkań z Zespołem ds. aktualizacji Strategii - przy zaangażowaniu przedstawicieli instytucji i organizacji lokalnych.

Konsultacje społeczne odgrywają ważną rolę w procesie planowania i zarządzania rozwojem gminy. Istotnym jest, aby od początku w proces tworzenia dokumentów programowych włączyć na kilku etapach możliwie szeroką reprezentację grup społecznych, poznając w ten sposób sugestie i opinie wszystkich zainteresowanych stron. Taki sposób opracowania dokumentów programowych ma istotny wpływ na ich jakość, jak i na powodzenie ich realizacji, której sprzyja akceptacja założeń programu przez podmioty, do których jest on adresowany.

Zgodnie z art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. Nr 64 2 2004r. póź. 593 z późn. zm.) zadaniem własnym gminy jest opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych. SRPS Miasta i Gminy Pilawa na lata 2014-2020 jest wieloletnim dokumentem programowym określającym cele strategiczne, operacyjne priorytety i określone kierunki działań, które powinny być realizowane niezależnie od okoliczności politycznych.

Realizacja zadań postawionych przed pomocą społeczną na poziomie społeczności lokalnej, jak i na poziomie rodziny i jednostki oraz konieczność wypracowania niekonwencjonalnych form pomocy, wymaga systemowego i profesjonalnego diagnozowania problemów społecznych w skali miasta i gminy.

Przeprowadzona diagnoza jest zgodna z Powiatową Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych oraz diagnozą w Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Pilawa do 2020 r.

Strategia jest przykładem podjęcia polegającego na przechodzeniu od modelu pomocy społecznej, którego zasadniczą funkcją było udzielanie przede wszystkim wsparcia finansowego, do modelu nastawionego na wzmocnienie postaw aktywnych oraz wspieranie osób i rodzin zgłaszających się o pomoc w rozwiązywaniu problemów. Istota podejścia polega na wspieraniu rozwoju różnego rodzaju usług dla różnych grup beneficjentów, poradnictwa prawnego, psychologicznego, terapii i wyspecjalizowanej pracy socjalnej ze szczególnym uwzględnieniem grup ze sfery wykluczenia społecznego. Praca socjalna stanowi istotny element pomocy społecznej w dobie pogłębiającego się deficytu nie tylko finansowego, ale forma profesjonalnej aktywności służb społecznych nabiera szczególnego znaczenia.

Pomoc społeczna, polegająca na redystrybucji dochodu narodowego, której celem jest wsparcie finansowe obywateli znajdujących się poniżej minimum socjalnego, jako forma do-
rażna, wydaje się skuteczna. Jednak w szerszym wymiarze powoduje ona wytwarzanie i utrwalanie postaw roszczeniowych, a niekiedy bierności u osób korzystających z tego typu pomocy. Praca socjalna może i powinna być alternatywą w sferze rozwiązań operacyjnych.

Potencjałem dającym podstawę poprawnej realizacji założeń strategii jest kadra pomocy społecznej oraz instytucjonalne i społeczne wsparcie współpracy pomiędzy podmiotami zaangażowanymi realizację zadań miasta i gminy w sferze społecznej (i szerzej rozwoju).

1. Podstawy prawne i metodologia SRPS

1.1. Ustawy regulujące system pomocy społecznej

Ustawa o pomocy społecznej

Obowiązująca od 1 maja 2004 roku „Ustawa o pomocy społecznej” (Dz. U. z 2013 poz. 182) określa:

- zadania w zakresie pomocy społecznej
- rodzaje świadczeń z pomocy społecznej oraz zasady i tryb ich udzielania
- organizację pomocy społecznej
- zasady i tryb postępowania kontrolnego w zakresie pomocy społecznej.

Według ustawy (Art. 2.1.) pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwycięzenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka (Art. 3.1.). Ustawa określa przypadki, w których udziela się pomocy społecznej osobom i rodzinom. Pomocy społecznej udziela się w szczególności z powodu (Art.7):

- ubóstwa,
- sieroctwa,
- bezdomności,
- bezrobocia,
- niepełnosprawności,
- długotrwałej i ciężkiej choroby
- przemocy w rodzinie,
- potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności,
- bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych,
- braku umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze,
- trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy,
- trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
- alkoholizmu lub narkomanii,
- zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej,
- klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Ustawa o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2013 r., poz. 1456 z późn. zm)

Ustawa o świadczeniach rodzinnych reguluje nowy system świadczeń poza ubezpieczeniowych, finansowanych w całości z budżetu państwa, całkowicie odrębny od systemu pomocy społecznej. Ustawa ta wprowadza jeden zasiłek rodzinny wraz z dodatkami, który zastępuje obecne zasiłki i świadczenia (m.in. zasiłek wychowawczy, świadczenie z funduszu alimentacyjnego, jednorazowy zasiłek macierzyński z pomocy społecznej, gwarantowany zasiłek okresowy). Ustawa określa warunki nabycia prawa do świadczeń rodzinnych oraz zasady ustalania, przyznawania i wypłacania tych świadczeń.

Ustawa o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2011 r., Nr 43, poz. 225)

Ustawa o zatrudnieniu socjalnym wychodzi naprzeciw postulatowi organizacji pozarządowych, które oczekują od państwa większego zaangażowania w aktywizację i edukację środowisk dotkniętych długotrwałym bezrobociem. Stwarza przede wszystkim szansę na powrót do normalnego życia osobom, które z różnych powodów znalazły się na marginesie życia społecznego. Ustawa kładzie nacisk na edukację i aktywizację środowisk marginalizowanych zawodowo i społecznie, a także na wspieranie zatrudnienia dla tych grup. Nowa regulacja ma zastosowanie przede wszystkim do osób, które nie posiadają własnych dochodów, a w szczególności:

- osób bezdomnych realizujących indywidualny program wychodzenia z bezdomności,
- osób uzależnionych od alkoholu w procesie leczenia po zakończeniu programu psychoterapii w zakładzie leczenia odwykowego,
- osób uzależnionych od narkotyków lub innych środków odurzających po zakończeniu programu terapeutycznego w zakładzie opieki zdrowotnej,
- osób chorych psychicznie,
- długotrwale bezrobotnych,
- zwalnianych z zakładów karnych mających trudności w integracji ze środowiskiem,
- uchodźców realizujących indywidualny program integracji.

Tym osobom nowa ustawa oferuje zatrudnienie socjalne, rozumiane jako uczestnictwo w „inkubatorach społecznych” – Centrach Integracji Społecznej – lub jako wspierane zatrudnienie socjalne u przedsiębiorców, w Centrach Integracji Społecznej bądź w ramach własnej działalności gospodarczej w formie spółdzielni.

Drugą formą pomocy przewidzianą w ustawie jest wsparcie zatrudnienia osób, które uległy wykluczeniu społecznemu. Wsparcie może polegać na skierowaniu danej osoby przez powiatowy urząd pracy do pracy u przedsiębiorcy. W tej sytuacji pracodawca zobowiązuje się do zatrudnienia danej osoby przez okres do 18 miesięcy, zaś Powiatowy Urząd Pracy do refundowania ze środków Funduszu Pracy przedsiębiorcy części wynagrodzenia przez pierwsze 12 miesięcy zatrudnienia takiej osoby.

Nowa ustawa powołuje do życia Centra Integracji Społecznej, w których osoby znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej, np. bezdomne lub uzależnione od alkoholu, będą mogły liczyć na zatrudnienie socjalne. Osoby te będą przebywały w centrach od 1 do 1,5 roku oraz będą otrzymywały pieniądze za wykonywaną pracę. W pierwszym miesiącu pracy wynagrodzenie będzie równe 40 proc. zasiłku dla bezrobotnych, a w okresie do jednego roku – 80 proc. zasiłku.

Ustawa o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2011 r., Nr 231, poz. 1375 z późn. zm)

Według ustawy ochronę zdrowia psychicznego zapewniają organy administracji rządowej i samorządowej oraz instytucje do tego powołane. Ustawa przewiduje, że w działaniach z zakresu ochrony zdrowia psychicznego mogą uczestniczyć stowarzyszenia i inne organizacje społeczne, fundacje, samorządy zawodowe, kościoły i inne związki wyznaniowe oraz grupy samopomocy pacjentów i ich rodzin, a także inne osoby fizyczne i prawne. W świetle ustawy ochrona zdrowia psychicznego polega w szczególności na:

- promocji zdrowia psychicznego i zapobieganiu zaburzeniom psychicznym,
- zapewnianiu osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym,
- kształtowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi, właściwych postaw społecznych, a zwłaszcza zrozumienia, tolerancji, życzliwości, a także przeciwdziałaniu ich dyskryminacji.

Ustawa o pożytku publicznym i wolontariacie (Dz. U. z 2010 r., Nr 234, poz. 1536; tekst jednolity Dz. U. z 2014 r., poz. 1118)

Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie jest ważnym aktem prawnym, wprowadzającym kompleksowe rozwiązania dotyczące podstawowych dziedzin działalności organizacji pozarządowych w Polsce. Obszary, które reguluje ustawa to:

- prowadzenie działalności pożytku publicznego (działalność odpłatna i nieodpłatna pożytku publicznego),
- uzyskiwanie przez organizacje pozarządowe statusu organizacji pożytku publicznego oraz konsekwencje z tym związane (warunki uzyskania statusu organizacji pożytku publicznego),
- nadzór nad prowadzeniem działalności pożytku publicznego,
- wolontariat.

Ustawa daje możliwość przekazania części zadań administracji samorządowej do realizacji organizacjom pozarządowym.

Ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2012 r., poz. 1356).

Rozwiązywanie problemów alkoholowych zakłada, iż większość kompetencji i środków finansowych jest na poziomie samorządów gmin, które na mocy ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi uzyskały kompetencje do rozwiązywania problemów alkoholowych w społecznościach lokalnych. Zadania w zakresie przeciwdziałania alkoholizmowi wykonuje się przez odpowiednie kształtowanie polityki społecznej, w szczególności:

- tworzenie warunków sprzyjających realizacji potrzeb, których zaspokajanie motywuje powstrzymanie się od spożywania alkoholu,
- działalność wychowawczą i informacyjną,
- ustalanie odpowiedniego poziomu i właściwej struktury produkcji napojów alkoholowych przeznaczanych do spożycia w kraju,

- ograniczanie dostępności alkoholu,
- leczenie, rehabilitację i reintegrację osób uzależnionych od alkoholu,
- zapobieganie negatywnym następstwom nadużywania alkoholu i ich usuwanie,
- przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

1.2. Powiązanie Strategii z aktami prawnymi

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych nie jest jedynym dokumentem w obszarze polityki społecznej skierowanym do mieszkańców gminy. Wpisuje się w system dokumentów programowych na poziomie Unii Europejskiej, kraju, województwa, powiatu oraz miasta i gminy. Pozwala to podejmować działania, które nie będą nakładać się na działania realizowane na wyższym szczeblu administracji.

Długofalowym planem działania, który konkretyzuje cele i działania polityki społecznej w województwie mazowieckim jest **Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030, Innowacyjne Mazowsze**, w której jednym celów strategicznych jest: *Poprawa jakości życia oraz wykorzystanie kapitału ludzkiego i społecznego* a powiązane z nim kierunki działań są następujące:

- Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego;
- Wzrost wykorzystania zasobów ludzkich poprzez zwiększenie mobilności zawodowej i przestrzennej;
- Aktywizacja rezerw rynku pracy oraz działania na rzecz poprawy sytuacji demograficznej
- Przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego, integracja społeczna;
- Wyrównanie szans edukacyjnych;
- Podnoszenie standardów funkcjonowania infrastruktury społecznej oraz działania na rzecz ochrony zdrowia i bezpieczeństwa publicznego.

Kolejnym dokumentem jest **Strategia Polityki Społecznej Województwa Mazowieckiego 2014-2020**. Jej podstawą są działania oparte na zasadach dialogu, wzajemności i równości, których celem jest stworzenie społeczeństwa opartego na demokratycznym współistnieniu, rządach prawa, w którym obowiązują i realizowane są podstawowe prawa człowieka i obywatela, oraz skutecznie wspomaga się jednostki i grupy w realizacji ich celów życiowych. Misją Samorządu Województwa Mazowieckiego w zakresie polityki społecznej na lata 2014-2020 jest włączenie społeczne i przeciwdziałanie ubóstwu dla poprawy jakości życia mieszkańców Mazowsza. Głównym założeniem Strategii jest przechodzenie z prymatu działań o charakterze interwencyjnym na rzecz działań profilaktycznych i aktywizujących w celu zapewnienia warunków dla inkluzji społecznej i wzmacniania samodzielności osób i rodzin.

Cele wyznaczone dla czterech nowych regionalnych dziedzin polityki publicznej, tj. polityki rodzinnej, polityki senioralnej, polityki rozwoju ekonomii społecznej oraz polityki rozwoju usług społecznych i deinstytucjonalizacji, mają umożliwić prowadzenie polityki społecznej Mazowsza ukierunkowanej na aktywizację osób i rodzin oraz wzmacnianie ich samodzielności oraz umożliwienie odchodzenia od prymatu działań interwencyjnych na rzecz profilaktyki.

Również cele strategiczne realizują na poziomie krajowym priorytety **Narodowej Strategii Spójności** (Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia) na lata 2007 – 2015 i są to:

- **Cel horyzontalny 2:** Poprawa jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej
- **Cel horyzontalny 4:** Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, w tym szczególnie sektora wytwórczego o wysokiej wartości dodanej oraz rozwój sektora usług
- **Cel horyzontalny 6:** Wyrównywanie szans rozwojowych i wspomaganie zmian strukturalnych na obszarach wiejskich.

SRPS w Mieście i Gminie Pilawa na lata 2014-2020 jest komplementarna z szeregiem dokumentów unijnych, krajowych oraz regionalnych, w tym z *Śródkresową Strategią Rozwoju Kraju do 2020 roku* oraz *Długookresową Strategią Rozwoju Kraju do 2030 roku*, których głównym celem jest podniesienie poziomu i jakości życia mieszkańców Polski. Cel główny, a także problemy społeczno-gospodarcze wynikające z zapóźnień rozwojowych, niedoinwestowania polskiej gospodarki oraz uwarunkowań zewnętrznych, wskazują na priorytety zbieżne z SRPS. Określają one najważniejsze obszary działań, dzięki którym możliwe będzie osiągnięcie głównego celu.

Innym dokumentem, w ramy którego wpisuje się Strategia jest *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie*. Dokument ten dowodzi, że wyzwaniem polityki regionalnej jest efektywne wykorzystanie przez regiony (w tym gminy) specyficznych terytorialnie potencjałów rozwojowych dla osiągania celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności terytorialnej w horyzoncie długookresowym. Rozwinięciem celu strategicznego ma być osiągnięcie trzech celów Krajowej Polityki Regionalnej do 2020.

SRPS Miasta i Gminy Pilawa jest komplementarna również z następującymi dokumentami:

Europa 2020 (nowa strategia gospodarcza UE, która w 2010 r. zastąpiła Strategię Lizbońską), SRPS jest zgodna z głównymi тезami dokumentu; a w szczególności zawiera nacisk na wszelkiego rodzaju inwestycje związane z poszanowaniem zasady zrównoważonego rozwoju oraz zapewniającą spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną.

Strategią Rozwoju Miasta i Gmin Pilawa do 2020 podejmującą Strategiczne Programy Działań Realizacyjnych. Cele i kierunki działań zapisane w tym dokumencie w Programie Strategicznym nr 1. Gospodarka Lokalna i w Programie Strategicznym nr 2. Usługi społeczne są zbieżne z celami SRPS.

Planem Operacyjnym *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w powiecie garwolińskim 2007-2015*. Obszary priorytetowe to kierunki działania odzwierciedlające zasadnicze pola działań w zakresie polityki społecznej w powiecie.

- Opieka nad rodziną i dzieckiem
- Aktywizacja rynku pracy
- Bezpieczeństwo publiczne, opieka zdrowotna i profilaktyka uzależnień
- Pomoc osobom niepełnosprawnym i starszym

SRPS Miasta i Gminy Pilawa jest zgodna ze *Strategią Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020*

Głównym celem SRKL jest rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjałów osób w taki sposób, by mogły w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia.

Poza celem głównym w SRKL wyznaczono pięć celów szczegółowych:

- wzrost zatrudnienia;
- wydłużenie aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych;
- poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- poprawa zdrowia obywateli oraz podniesienie efektywności opieki zdrowotnej;
- podniesienie poziomu kompetencji i kwalifikacji obywateli.

Zgodność z prawem wspólnotowym

Prawo wspólnotowe nie ingeruje w systemowe rozwiązania w zakresie pomocy społecznej obowiązujące w państwach członkowskich Unii Europejskiej. Funkcjonuje jednak polityka społeczna Unii koordynująca narodowe polityki społeczne w zakresie koniecznym z punktu widzenia funkcjonowania wspólnoty.

Zgodność ze strategiami europejskimi

Jednym z wiodących celów Unii Europejskiej jest wyrównywanie poziomu rozwoju krajów i regionów. Polska uczestniczy w polityce społeczno-gospodarczej Unii, co oznacza między innymi korzystanie z funduszy unijnych. W obszarze polityki społecznej jest to:

Europejski Fundusz Społeczny (Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady Nr 1784/1999/WE) jest głównym instrumentem wspierającym działania podejmowane w ramach:

Europejskiej Strategii Zatrudnienia; zawarte w filarze Równość Szans: aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu, wykluczeniu społecznemu, promowanie równych szans kobiet i mężczyzn na rynku pracy, aktywizacja zawodowa kobiet oraz rozwój powszechnego kształcenia.

Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL; zawarte zwłaszcza w działaniach:

- Promowanie rynku pracy otwartego dla wszystkich poprzez ułatwianie wchodzenia i powrotu na rynek pracy osobom, które doświadczają dyskryminacji,
- Wzmocnienie krajowej strategii gospodarki społecznej poprzez podnoszenie jakości zatrudnienia w sektorze usług oraz rozwój zatrudnienia socjalnego,
- Godzenie życia rodzinnego i zawodowego oraz ponowna integracja zawodowa kobiet i mężczyzn poprzez rozwój i promocję elastycznych form zatrudnienia i organizacji pracy.

1.3. Etapy tworzenia SRPS

Prace nad aktualizowaniem Strategii były prowadzone w oparciu o przygotowaną diagnozę społeczną gminy, obejmującą dostępne dane wtórne oraz dane pierwotne pochodzące z badań ankietowych. W ramach badań ankietowych zebrano odpowiedzi od 186 respondentów. Założono celowy dobór próby mieszkańców Miasta i Gminy Pilawa. Badanie metodą kwestionariusza ankiety odbywało się na przełomie września i października 2014. Dodatkowo przeprowadzono warsztaty partycypacyjne, których rola polegała na weryfikacji diagnozy, wcześniejszej wersji SRPS oraz zweryfikowaniu i zaktualizowaniu celów strategicznych, celów operacyjnych w powiązaniu z priorytetowymi kierunkami działań. Trzy warsztaty partycypacyjne przeprowadził dr Mirosław Warowicki w okresie od września do grudnia 2014.

Analiza problemów została przeprowadzona w oparciu o rodzaje i zakres wsparcia, jakie udziela MGOPS mieszkańcom miasta gminy oraz w oparciu o analizę materiałów powstałych na warsztatach i na spotkaniach z Zespołem ds. Aktualizacji SRPS. Analiza ta pozwoliła zweryfikować cele i działania dotyczące rozwiązywania problemów mieszkańców – klientów Miejsko Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Kolejną płaszczyzną to konsultacje ze społecznością gminy i warsztaty nad aktualizację strategii. W ramach konsultacji społecznych Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych będzie prezentowana była na zebraniach ze społecznością lokalną. Na spotkaniach tych zostaną zebrane uwagi mieszkańców, które zostaną uwzględnione przez Zespół ds. Aktualizacji SRPS.

Udział w warsztatach strategicznych wzięli przedstawiciele różnych grup społecznych Miasta i Gminy Pilawa, merytoryczni pracownicy Urzędu Miasta i Gminy, przedstawiciele władz lokalnych, przedstawiciele stowarzyszeń i grup nieformalnych, przedsiębiorcy, a także przedstawiciele jednostek organizacyjnych Gminy realizujących w swoich jednostkach cele zawarte w strategii.

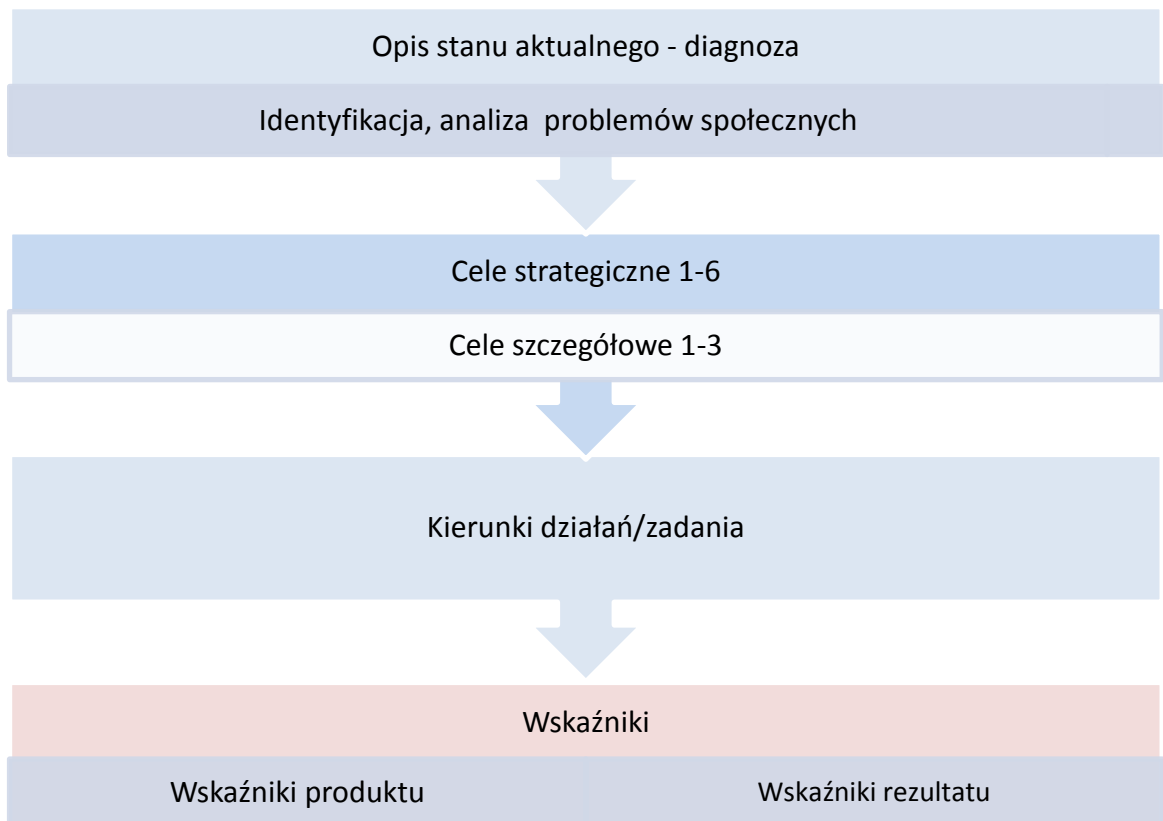
Rezultaty badań ankietowych i warsztatów strategicznych na temat problemów społecznych i sposobów ich rozwiązywania zostały zweryfikowane na spotkaniach z zespołem ds. Aktualizacji Strategii. Następnym etapem będą (były) konsultacje społeczne obecnej wersji SRPS podczas spotkań z mieszkańcami w Urzędzie Miasta i Gminy.

Obie płaszczyzny pracy nad strategią zostały połączone i przewidziane do włączenia do tego dokumentu przez pracowników Urzędu Miasta i Gminy. Strategia jako dokument programowy zawiera charakterystykę miasta i gminy, analizę problemów społecznych wynikającą z realizacji zadań pomocy społecznej oraz z konsultacji społecznych, cele strategiczne i operacyjne, a także działania, które należy podjąć aby realizować te cele. Do dopełnienia dokumentu i w celu jego ewaluacji przedstawiono także zasady monitorowania i aktualizacji strategii.

Taka struktura Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych pozwala traktować ją jako dokument otwarty, który będzie aktualizowany w miarę zmieniającej się sytuacji społecznej i gospodarczej oraz w oparciu o monitoring ewaluację działań Strategii. Struktura taka

pozwała także po zakończeniu ram czasowych strategii na weryfikację jej celów po dokonaniu analizy problemów i aktualizacji działań, które należy podjąć w dalszej perspektywie czasowej.

MODEL PROCESU TWORZENIA STRATEGII¹



Aktualizacja SRPS

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta i Gminy Pilawa w wersji zaktualizowanej została opracowana w roku 2014 przez zespół składający się z przedstawicieli MGOSP pod kierunkiem Anny Grzegorzówki, Kierownika MGOPS w Pilawie. Zespół ds. Aktualizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych powołano Zarządzeniem Burmistrza Miasta i Gminy Pilawa nr Zarządzenie Nr 78/214 z dnia 30 września 2014 r. W skład zespołu weszli:

¹ Do schematu wpisano liczbę celów strategicznych i operacyjnych(szczegółowych) na podstawie wyników procesu aktualizacji SRPS w Pilawie

Anna Grzegorzółka -Woźniak

Marta Kowalska

Iwona Rędaszka

Agnieszka Bieńko-Wasążnik

Kinga Kowalczyk-Górska

Józef Rulak

Halina Kuszpit

Izabella Dziwiszek

Pracom Zespołu przewodniczy Anna Grzegorzółka-Woźniak

Zadaniem Zespołu jest aktualizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta i Gminy Pilawa na lata 2010-2020, zwanej dalej Strategią. Zespół wypracuje diagnostyczne, planistyczne i wdrożeniowe części Strategii i przekaze wypracowany projekt Strategii do konsultacji z mieszkańcami.

Skonsultowany projekt dokumentu Zespół przedstawi Radzie Miejskiej w Pilawie do uchwalenia.

Do prac nad aktualizacją Strategii w ramach warsztatów strategicznych zaproszeni zostali przedstawiciele instytucji publicznych i organizacji społecznych z terenu miasta i gminy. Celem spotkań warsztatowych oraz spotkań Zespołu ds. Aktualizacji SRPS była diagnoza sytuacji społecznej w gminie, w tym:

- Analiza sytuacji społecznej w gminie w oparciu o dane statystyczne oraz opinie środowisk społecznych i przedstawicieli instytucji społecznych
- Analiza doświadczeń w rozwiązywaniu problemów społecznych
- Dotychczasowa współpraca instytucji i organizacji społecznych na rzecz społeczności lokalnej
- Formułowanie wizji rozwoju społecznego gminy, weryfikacja i modyfikacja SWOT
- Formułowanie stanów docelowych oraz kierunków działań w oparciu o dostępną diagnozę gminy, badania ankietowe, analizy SWOT.

Proces przygotowania dokumentu składał się z następujących etapów:

- organizacja procesu planowania strategicznego
- diagnoza sytuacji społecznej gminy
- warsztaty strategiczne
- planowanie działań.
- opracowanie dokumentu

Określenie horyzontu czasowego Strategii

Strategię Rozwiązywania Problemów w Mieście i Gminie Pilawa opracowano na lata 2014 – 2020. Aktualizacja SRPS nie zmienia ram czasowych Strategii. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych została przyjęta Uchwałą Rady Miasta w Pilawie nr w dniu.... r., stanowiąca załącznik do niniejszej Strategii. Aktualizacja SRPS została przyjęta w dniu

2. Diagnoza

2.1. Charakterystyka gminy

Gmina Pilawa jest jedną z dwóch gmin miejsko-wiejskich znajdującą się w powiecie garwolińskim. Położona jest w odległości około 50 km od Warszawy przy ważnym węźle kolejowym Warszawa – Lublin i Łuków – Skierniewice. Pod względem administracyjnym, gmina należy do powiatu Garwolińskiego i województwa mazowieckiego. Zajmuje powierzchnię 77,25 km² co stanowi 6,01% powierzchni powiatu.



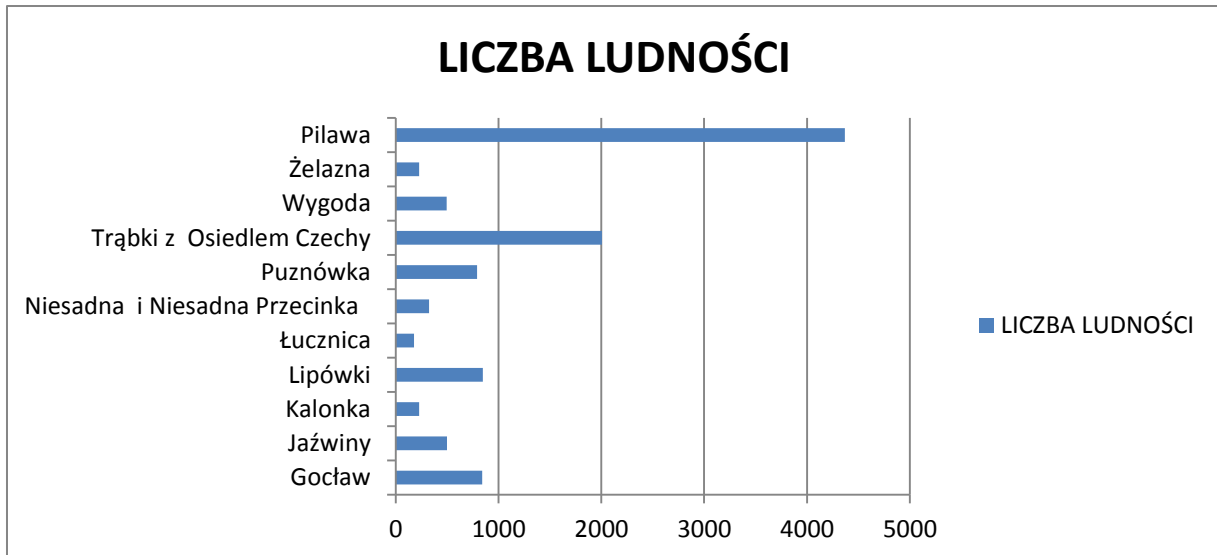
OBSZAR	Liczba ludności	Powierzchnia (w km ²)	Gęstość zaludnienia (os/km ²)
Garwolin - gmina miejska	17060	2208	777
Łaskarzew - gmina miejska	4929	1535	321
Borowie - gmina wiejska	5240	8022	65
Garwolin - gmina wiejska	12658	13576	94
Górzno - gmina wiejska	6343	9120	69
Łaskarzew - gmina wiejska	5469	8762	63
Maciejowice - gmina wiejska	7289	17404	42
Miastków Kościelny - gmina wiejska	5044	8528	58

OBSZAR	Liczba ludności	Powierzchnia (w km ²)	Gęstość zaludnienia (os/km ²)
Parysów - gmina wiejska	4097	6415	63
Pilawa - miasto	4326	662	661
Pilawa - obszar wiejski	6375	7048	91
Sobolew - gmina wiejska	8288	9480	88
Trojanów - gmina wiejska	7576	15134	50
Wilga - gmina wiejska	5351	11840	45
Żelechów - miasto	4150	1213	342
Żelechów - obszar wiejski	4333	7536	57
Razem	108528		85

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Gminę zamieszkuje ok. 11 tysięcy osób, z tego w samej Pilawie żyje ok. 4 tysięcy. Pod względem administracyjnym, gmina należy do powiatu Garwolińskiego i województwa mazowieckiego. Najstarsze ślady osadnictwa na tym terenie odkryto we wsi Kalonka i pochodzą one z epoki brązu. Wioska Pilawa powstała w 1823 roku i była w posiadaniu rodu Potockich. Przeważającą część obszaru gminy zajmują lasy, przede wszystkim sosnowe, będące niezaprzecalnym atutem Pilawy. Na obszarze gminy znajduje się sześć pomników przyrody. Spośród wartościowych obiektów objętych ochroną przyrodniczą znalazły się także dwa zabytkowe parki z XIX wieku. Jeden z nich znajduje się w Łucznicy, drugi w Trąbkach z dobrze zachowanym drzewostanem i stawami. Do interesujących zabytkowych obiektów zaliczyć należy: drewniany zespół dworca kolejowego z 1877 roku, wieże ciśnień z XIX i XX wieku w Pilawie, zespół dworski w Trąbkach z pierwszej połowy XIX wieku oraz zabytkowy dwór w Łucznicy. Na terenie gminy znajdują się pomniki poświęcone bohaterom II wojny światowej i powstania styczniowego. Położenie miasta przy węźle kolejowym jest atutem miasta. Większość mieszkańców gminy pracuje w Warszawie lub w okolicy, jedynie 20% z nich utrzymuje się z pracy w rolnictwie. Na terenie gminy i miasta znajdują się cztery szkoły podstawowe, dwa gimnazja i jedno przedszkole. GMINA PILAWA zajmuje obszar 7725 ha. Na dzień 31.12.2013 r. zamieszkiwało ją 10811 na stałe zameldowanych mieszkańców.

W skład GMINY PILAWA wchodzi 11 sołectw wraz z wydzielonym "Osiedlem Czechy" oraz miasto Pilawa, które stanowi centrum administracyjno-handlowe. Liczba ludności w poszczególnych miejscowościach przedstawia się następująco: Goćław (840 mieszkańców), Jażwiny (500 mieszkańców), Kalonka (227 mieszkańców), Lipówki (849 mieszkańców), Łucznica (178 mieszkańców), Niesadna i Niesadna Przecinka (326 mieszkańców), Puznówka (793 mieszkańców), Trąbki z Osiedlem „Czechy” (2004 mieszkańców), Wygoda (497 mieszkańców), Żelazna (228 mieszkańców) oraz miasto Pilawa (369 mieszkańców) na terenie którego zamieszkuje 32% ogółu mieszkańców Gminy. Najbardziej zaludnionym terenem – oprócz miasta Pilawa – są wsie we wschodniej części Gminy, tj. Trąbki, Lipówki.

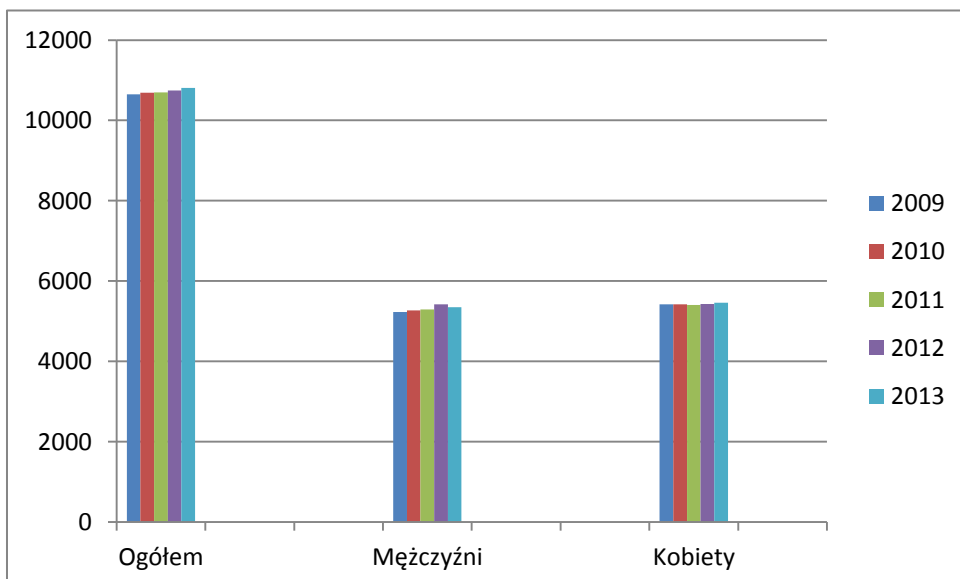


Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Liczba ludności Miasta i Gminy Pilawa według faktycznego miejsca zamieszkania – stan w dniu 31.12.2013

	2009	2010	2011	2012	2013
Ogółem	10646	10689	10698	10743	10811
Mężczyźni	5228	5268	5296	5418	5352
Kobiety	5418	5421	5408	5432	5459

Źródło: Dane z Urzędu Miasta i Gminy Pilawa

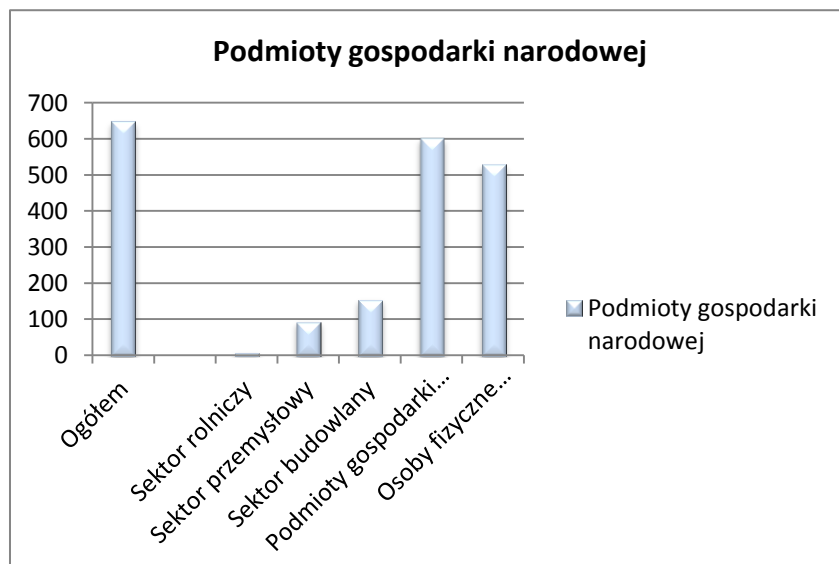


2.2. Podmioty gospodarcze

W Gminie Pilawa istnieją dwa główne, zatrudniające dużą liczbę osób, zakłady przemysłowe: Akzo Nobel Decorative Paints Sp. z.o.o., Huta Szkła „Czechy” S.A. w Trąbkach.

Ponadto na terenie Gminy funkcjonuje ponad 1200 podmiotów gospodarczych. Są to przede wszystkim małe firmy, działające w takich dziedzinach jak : handel, naprawy, usługi budowlane, transport, produkcja, gastronomia.

Podmioty gospodarki narodowej	Gmina
Ogółem	649
Sektor rolniczy	10
Sektor przemysłowy	95
Sektor budowlany	156
Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. Ludności	603
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. Ludności	530

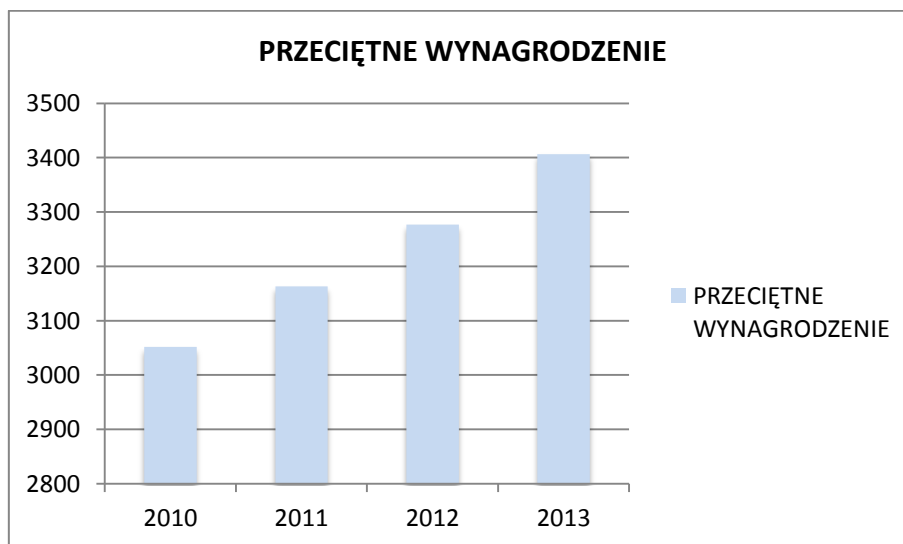


2.3. Poziom życia ludności

Głównym źródłem utrzymania mieszkańców gminy Pilawa jest praca poza rolnictwem. Według Narodowego Spisu Powszechnego przeprowadzonego w 2002 roku utrzymuje się z niej 67,5 % ogółu mieszkańców miasta i 59,1% obszarów wiejskich. Wyłącznie z pracy w rolnictwie utrzymuje się 5,13% ogólnej liczby mieszkańców Gminy. Znajdują oni zatrudnienie w miejscowych firmach jak również dzięki położeniu miejscowości przy węźle kolejowym i drodze krajowej nr 17 również w Warszawie i okolicach.

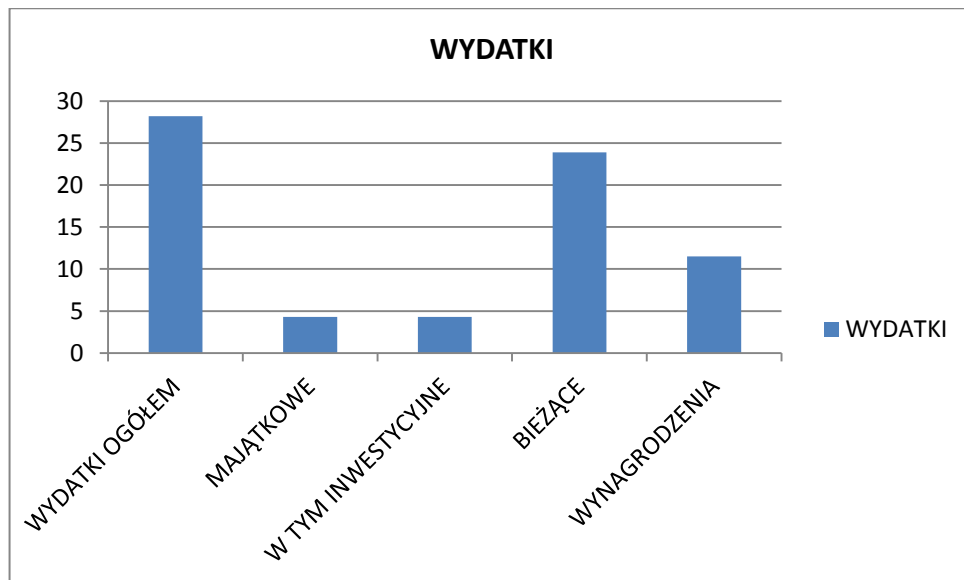
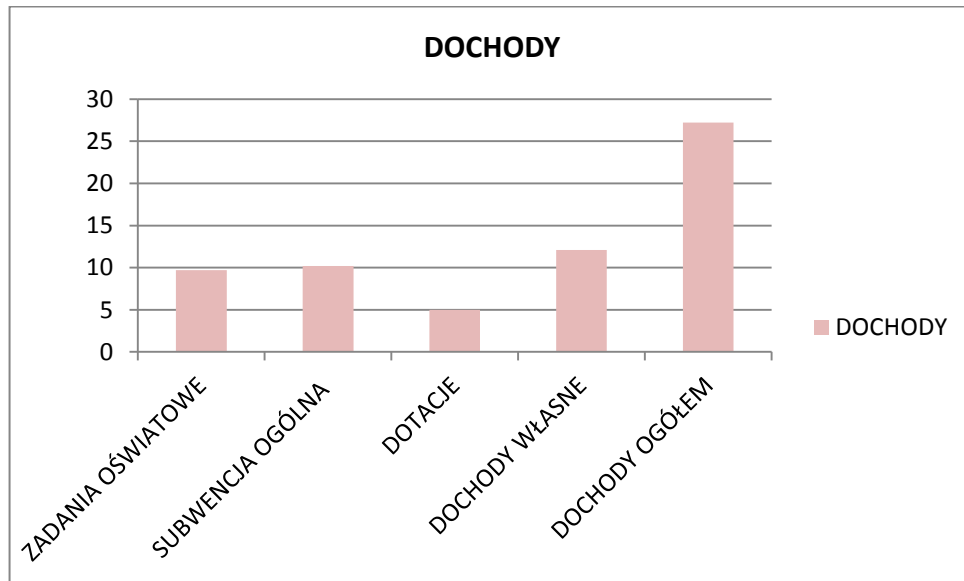
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w powiecie garwolińskim wynosi:

ROK	PRZECIĘTNE WYNAGRODZENIE
2010	3052,01
2011	3163,48
2012	3277,05
2013	3406,49



Dochody gminy na 1 mieszkańca w 2012 roku wyniosły: 2541 zł. Natomiast wydatki gminy na 1 mieszkańca wynosiły 2628 zł.

Dochody i wydatki budżetu gminy w 2012 roku przedstawiają się następująco:



Dochody własne stanowiły w dochodach ogółem budżetu gminy 44,2%. Udział wpływów z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych w dochodach własnych wyniósł 42,8%. W gminie w 2012 roku 100,0% wydatków majątkowych przeznaczono na cele inwestycyjne. Wydatki majątkowe inwestycyjne stanowiły 15,3% wydatków ogółem budżetu gminy. Środki w dochodach budżetu gminy na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych w 2012 roku wyniosły 1,7 mln zł.

Liczba bezrobotnych z terenu miasta i gminy Pilawa, zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Garwolinie wyniosła na dzień 31.05.2014 roku 620 osób. Wskaźnik bezrobocia rejestrowanego w województwie mazowieckim wyniósł 10,1% na koniec sierpnia a 2014 roku w gminie Pilawa wyniósł 14,8% co odzwierciedla sytuację pogłębiającego

się bezrobocia w całym kraju. Na koniec maja 2014 roku pracy nie miało 228 kobiet i 392 mężczyzn. Na podstawie danych statystycznych stwierdzono, iż bezrobocie dotyka przede wszystkim ludzi młodych w tym absolwentów szkół oraz osoby o niskim poziomie wykształcenia (podstawowe, niepełne podstawowe oraz zasadnicze zawodowe.)

2.4. Zasoby i warunki mieszkaniowe

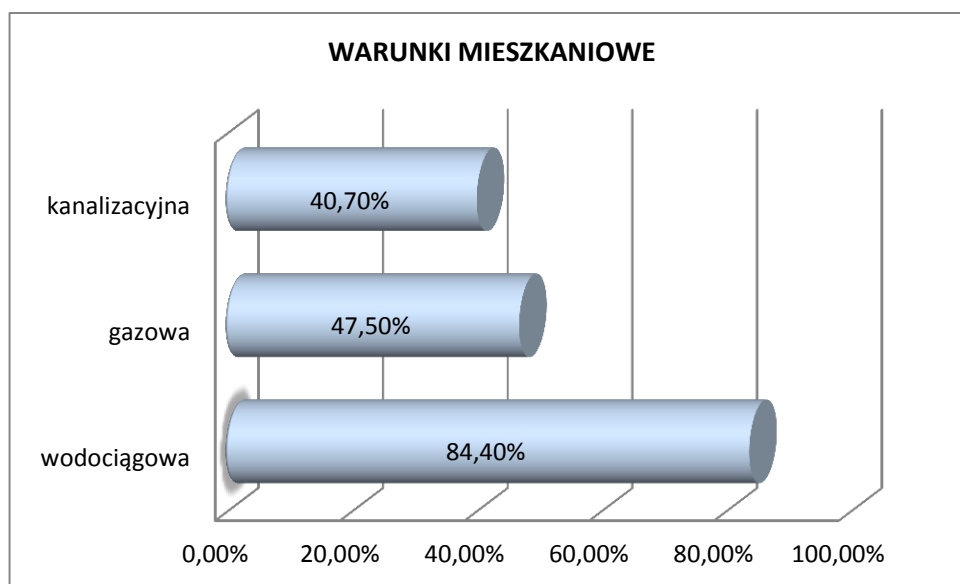
W gminie Pilawa są dwa mieszkania socjalne: w Trąbkach i Pilawie, jedno jest własnością gminy, drugie jest wynajmowane.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, zasoby mieszkaniowe w gminie Pilawa przedstawiają się w następujący sposób.

ZASOBY MIESZKANIONOWE:

	2011	2012
Mieszkania	3181	3219
Przeciętna powierzchnia użytkowa na 1 mieszkańca w m	83,3	84
Liczba wypłaconych dodatków mieszkaniowych	143	139

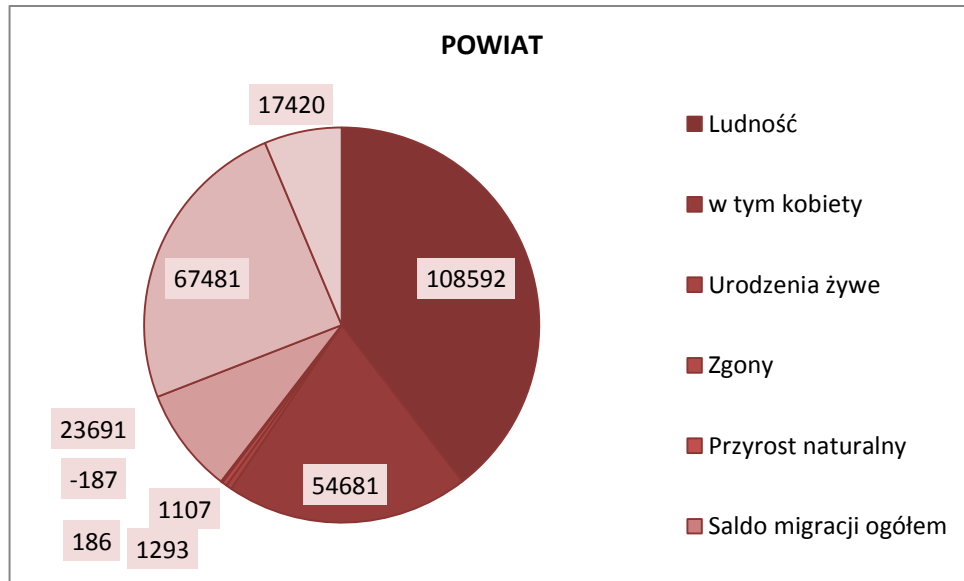
Z danych wynika iż 84,4 % ludności korzysta z instalacji wodociągowej i 40,7 % z instalacji kanalizacyjnej – nie licząc gospodarstw czerpiących wodę ze studni jak również wyposażonych w przydomowe oczyszczalnie ścieków lub szamba. Na terenie gminy rozprowadzona jest również sieć gazowa z której korzysta 47,5 % mieszkańców.



2.5. Prognoza demograficzna

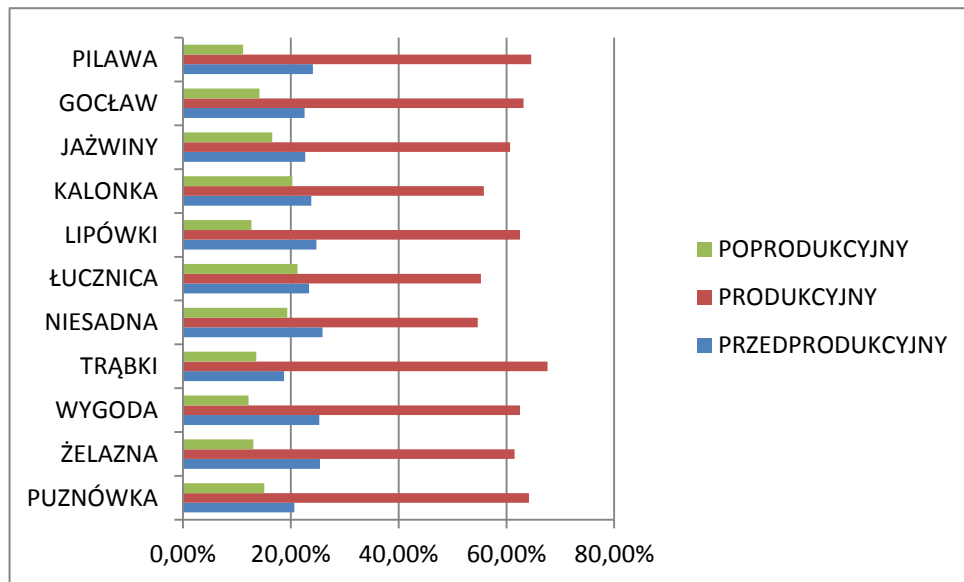
Gmina Pilawa na tle gmin sąsiednich, jak i na tle całego powiatu garwolińskiego, jest duża pod względem liczby mieszkańców i średnia pod względem powierzchni. W 2012 r. gminę zamieszkiwało 10 764 osób. Gęstość zaludnienia w mieście Pilawa wynosi 661, natomiast na obszarach wiejskich 91.

	POWIAT	GMINA
Ludność	108592	10746
w tym kobiety	54681	5343
Urodzenia żywe	1293	133
Zgony	1107	81
Przyrost naturalny	186	52
Saldo migracji ogółem	-187	-4
Ludność w wieku: przedprodukcyjnym	23691	2334
produkcyjnym	67481	6877
poprodukcyjnym	17420	1553



2.6. Rynek pracy

Głównym źródłem utrzymania mieszkańców gminy są pozarolnicze miejsca pracy. Według Narodowego Spisu Powszechnego przeprowadzonego w 2002 roku, z pozarolniczych źródeł utrzymania korzysta 67,5 % ogółu mieszkańców miasta i 59,1% obszarów wiejskich. Wyłączenie z pracy w rolnictwie utrzymuje się 5,13% ogólnej liczby mieszkańców Gminy.



Jak wynika z powyższej tabeli, struktura ludności jest zadowalająca, ponieważ po pierwsze, w większości przeważają osoby w wieku produkcyjnym, a po drugie, liczba osób w wieku przedprodukcyjnym jest większa niż liczba osób w wieku poprodukcyjnym. Większość mieszkańców pracuje w Warszawie i okolicach. Wielu znajduje zatrudnienie w funkcjonujących na terenie gminy małych firmach, działających w takich dziedzinach jak: handel, usługi budowlane, naprawy, transport, gastronomia, produkcja. Aktualnie na terenie Gminy funkcjonują 3 większe zakłady przemysłowe: Akzo Nobel Decorative Paints Sp. z o.o. (dawniej

Fabryka Farb i Lakierów „ Polifarb Pilawa” i ICI Polska) i jedna z najstarszych na terenie Mazowska Huta Szkła „ Czechy” S.A. w Trąbkach. Od maja 2004 roku działalność prowadzi Fabryka Klejów Wodnych „ National Starch & Chemical” obecnie Henkel Polska. Ponadto na terenie Pilawy funkcjonują mniejsze jednostki gospodarcze: Przedsiębiorstwo Rozwoju Inicjatyw Ekologicznych „ EKO-EUROPA” Sp. z o.o., Zakład Tworzyw Sztucznych FOL-PLAST, Arbol s.c. Przedsiębiorstwo-Produkcyjno-Usługowo-Handlowe oraz placówka Składnicy Lasów Państwowych Oddział w Siedlcach. Gmina Pilawa nie ma charakteru rolniczego co wynika głównie ze złej jakości gleb. Większość mieszkańców utrzymuje się więc z pozarolniczych źródeł. Natomiast w strukturze własności przeważają gospodarstwa małe, o powierzchni przekraczającej 5 ha. Od kilkunastu lat zauważyć można jednak tendencje zwiększania się gospodarstw, przy jednoczesnym zmniejszaniu się ich liczby. Podstawowe rośliny, które są uprawiane na terenie gminy to:

- Żyto – 10,1 % ogólnej powierzchni upraw,
- Owies – 7,1 % ogólnej powierzchni upraw,
- Ziemniaki – 3,4 % ogólnej powierzchni upraw.

W hodowli zwierząt dominuje trzoda chlewna. Pogłowie bydła z roku na rok zmniejsza się. Mimo iż produkcja rolna ma niewielkie znaczenie w gospodarce gminy Pilawa, następuje intensyfikacja produkcji roślinnej w wyspecjalizowanych gospodarstwach. Jest to efekt położenia gminy Pilawa w tak zwanej „strefie żywicielskiej miasta Warszawy”, będącej odbiorcą wielu nieprzetworzonych płodów rolnych.

2.7. Ochrona zdrowia

Na terenie miasta i gminy Pilawa funkcjonują 2 przychodnie : Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej z siedzibą w Pilawie przy Al. Wojska Polskiego 16 z filią w Trąbkach przy ul. Osadniczej 6. SPZOZ świadczy usługi dla mieszkańców w zakresie opieki zdrowotnej. Ponadto na terenie miasta i gminy Pilawa funkcjonuje Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „ESKULAP” z siedzibą w Pilawie przy ul. Słonecznej 25.

Lecznictwo szpitalne, inspekcja sanitarna znajdują się w Garwolinie.

Liczba osób przypadających na jedna przychodnię wyniosła w 2012 roku: 2153 osoby.

2.8. Edukacja i wychowanie

GMINĘ PILAWA charakteryzuje wysoki poziom edukacji w szkołach. Placówki oświatowe znajdują się w dobrym stanie techniczno-dydaktycznym (wykształcona kadra, dobre wyposażenie). Także przedszkole posiada dobrą bazę dydaktyczną, przystosowaną do potrzeb dzieci oraz wykwalifikowaną kadrą nauczycieli. Znaczne środki z budżetu gminy przeznaczane są na inwestycje oświatowe. Na terenie GMINY PILAWA funkcjonują następujące samorządowe placówki oświatowe:

- Przedszkole Samorządowe im. Misia Uszatka w Pilawie i dwa Oddziały Przedszkolne,
- Publiczna Szkoła Podstawowa im. H. Sienkiewicza w Pilawie,

- Publiczne Gimnazjum im. Jana Pawła II w Pilawie,
- Publiczna Szkoła Podstawowa im. J. Tuwima w Trąbkach,
- Publiczne Gimnazjum w Trąbkach im. Adama Mickiewicza,
- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Gocławiu,
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Puznówce.

Baza oświatowa wraz z zapleczem sportowym jest na dobrym poziomie.

Ludność gminy według edukacyjnych grup wieku w 2012 r.:	
0-2 lata	415
3-6 lat	557
7-12 lat	739
13-15 lat	358

EDUKACJA	2010/2011	2011/2012	2012/2013
Placówki wychowania przedszkolnego	6	6	6
w tym przedszkola	2	2	2
Miejsca w przedszkolach	180	165	190
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego	396	404	468
w tym przedszkolach	180	167	227
Szkoły podstawowe	4	4	4
Uczniowie szkół podstawowych	697	744	732
Szkoły gimnazjalne	2	2	2
Uczniowie szkół gimnazjalnych	418	372	349
Uczniowie przypadający na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów w szkołach			
podstawowych	11	13	11
gimnazjalnych	10	9	8
Komputery z dostępem do Internetu przeznaczone do użytku uczniów w szkołach			
podstawowych	66	57	69
gimnazjalnych	42	42	46

2.9. Sport i rekreacja

Na terenie miasta i gminy Pilawa działa Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji. Bazę MOSiR-u stanowią obiekty przy ulicy Letniskowej 4 (hala sportowa) oraz przy ulicy Spacerowej 5 (stadion miejski). Ośrodek jest jednostką budżetową, podlega Burmistrzowi Miasta i Gminy Pilawa. W budynku należącym do MOSiR-u znajdują się profesjonalnie urządzona siłownia oraz sala korekcyjna. Obiekt jest wyposażony w profesjonalny sprzęt sportowy, co umożliwia organizację imprez sportowych. W roku 2008 otwarte zostało boisko wielofunkcyjne. Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji od początku swej działalności spełnia rolę centrum sportowo-rekreacyjnego. W roku 2009 oddany został do użytku publicznego kompleks boisk sportowych „ORLIK 2012” znajdujący się przy Publicznej Szkole Podstawowej w Goławiu. Na terenie gminy działają trzy kluby sportowe „Burza Pilawa”, „Hutnik-Huta Czechy” oraz „Puznówka 1996” W ramach LZS działają kluby sportowe w Wygodzie, Goławiu i Lipówkach.

2.10. Organizacje pozarządowe

Organizacje pozarządowe, stają się w coraz szerszym zakresie odpowiedzialnym i kompetentnym partnerem samorządu w realizacji jego zadań. Skupiają ludzi o dużej wiedzy i doświadczeniu. Stwarzają możliwość twórczej i pożytecznej działalności na rzecz społeczności lokalnej. Współpraca organizacji pozarządowych z samorządem terytorialnym stwarza szansę lepszej realizacji ich wspólnego celu jakim jest poprawa jakości życia mieszkańców.

Obecnie organizacje pozarządowe są jednym z ważniejszych zasobów społecznych jakimi dysponuje gmina. Liderzy tych organizacji należą z reguły do ludzi bardzo aktywnych, którzy mają kontakty z wieloma środowiskami oraz dobre rozeznanie w problemach społeczności lokalnej. Dzięki temu dla gminy stają się ważnym partnerem w realizacji projektów i opiniowaniu ważnych dla społeczności lokalnej decyzji.

Według definicji ustawowej, organizacje pozarządowe są to nie będące jednostkami sektora finansów publicznych, w rozumieniu przepisów o finansach publicznych i nie działające w celu osiągnięcia zysku, osoby prawne lub jednostki nie posiadające osobowości prawnej, utworzone na podstawie przepisów ustaw, w tym fundacje i stowarzyszenia.

Wyjątek od tej reguły stanowią: partie polityczne, związki zawodowe i organizacje pracodawców, samorządy zawodowe, fundacje, których jedynym fundatorem jest Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego, fundacje utworzone przez partie polityczne, kluby sportowe będące spółkami działającymi na podstawie przepisów ustawy o kulturze fizycznej. Są to organizacje obywatelskie działające z inicjatywy własnej na rzecz wybranego przez siebie wycinka interesu publicznego.

Wykaz organizacji pozarządowych z terenu Miasta i Gminy Pilawa zarejestrowanych w KRS:

Lp.	Nazwa Organizacji	Siedziba
1	Stowarzyszenie „Akademia Łucznicza”	Łucznicza 10; 08-440 Pilawa

2	Stowarzyszenie Harcerstwa Katolickiego „Zawisza” Federacja Skautingu Europejskiego	ul. Bitwy Warszawskiej 1920r. 14 02-366 Warszawa
	Hufiec Garwolińsko-Pilawski	ul. Staszica 11; 08-400 Garwolin
3	Towarzystwo „Przywrócić Dzieciństwo” im. Kazimierza Lisieckiego „Dziadka” Koło Terenowe „Pilawa”	ul. Wojska Polskiego 2, 08-440 Pilawa
4	Fundacja Wspierania Działań Biznesu na Rzecz Kultury BUSINESS TO CULTURE	Osadnicza 57, 08-440 Trąbki
5	Stowarzyszenie WARTOŚCI	ul. Stokrotki 21;08-440 Pilawa

Wykaz Ochotniczych Straży Pożarnych z terenu Miasta i Gminy Pilawa zarejestrowanych w KRS w formie stowarzyszenia:

Lp.	Nazwa Organizacji	Siedziba
1	Ochotnicza Straż Pożarna w Pilawie	Al. Wyzwolenia 124; 08-440 Pilawa
2	Ochotnicza Straż Pożarna w Lipówkach	Lipówki 71; 08-440 Pilawa
3	Ochotnicza Straż Pożarna w Wygodzie	Wygodą; 08-440 Pilawa
4	Ochotnicza Straż Pożarna w Puznówce	Puznówka; 08-440 Pilawa
5	Ochotnicza Straż Pożarna w Gocławiu	Gocław; 08-440 Pilawa
6	Zakładowa Ochotnicza Straż Pożarna Trąbki	ul. Osadnicza 8/18; 08-440 Pilawa
7	Ochotnicza Straż Pożarna Przy Fabryce Farb I Lakierów Polifarb Pilawa	ul. Przemysłowa 3; 08-440 Pilawa

Wykaz stowarzyszeń kultury fizycznej z terenu Miasta i Gminy Pilawa zarejestrowanych w ewidencji prowadzonej przez Starostę Powiatu Garwolińskiego:

Lp.	Nazwa Organizacji	Rodzaj dyscypliny sportowej	Siedziba
1	UKS przy PSP w Trąbkach	piłka nożna, piłka siatkowa, piłka koszykowa	Szkoła Podstawowa w Trąbkach
2	UKS przy PSP w Pilawie	lekka atletyka, piłka koszykowa	Szkoła Podstawowa w Pilawie
3	KS „Olimpia Puznówka	piłka nożna	Puznówka 49
4	Klub Sportowy „Hutnik” Huta Czechy	piłka nożna	Trąbki 96
5	Klub Sportowy „Wygodą	piłka nożna	Wygodą 76
6	Ludowy Klub Sportowy „Burza	piłka nożna	ul. Spacerowa, Pilawa
7	Klub Sportowy „Puznówka 1996	piłka nożna	ul. Słoneczna 16, Puznówka

2.11. Kultura

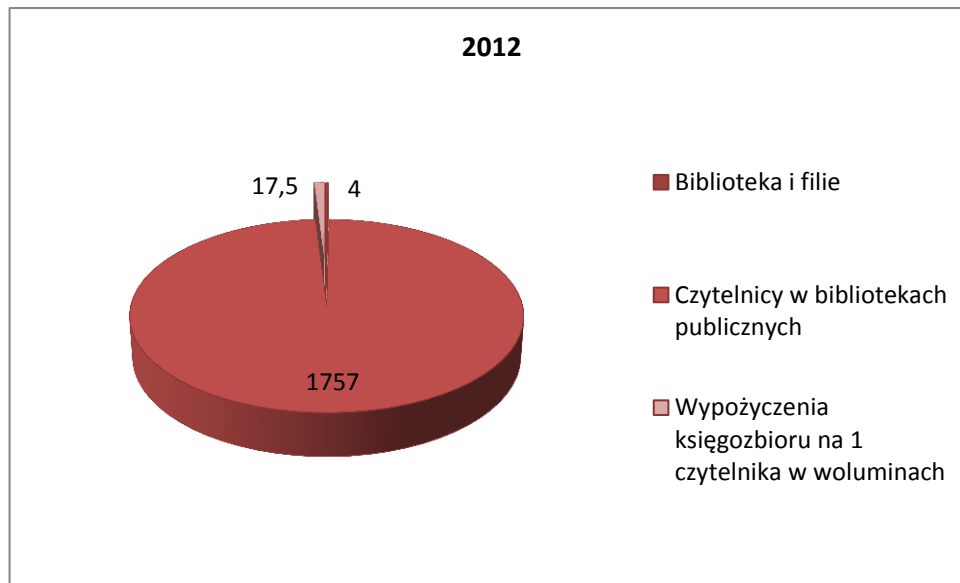
Zadania z zakresu kultury, są w chwili obecnej realizowane przez Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Pilawie wraz z filią w Trąbkach, w których prowadzone są kluby i sekcje zainteresowań. Mieszkańcy mogą skorzystać z zajęć szeroko rozwiniętej sekcji plastycznej, folklorystycznej, tanecznej, teatralnej oraz muzycznej. Dużym zainteresowaniem cieszą się cykliczne zajęcia z rękodzieła dla dorosłych (decoupage, patchwork, filcowanie), zajęcia gimnastyczne dla seniorów oraz cotygodniowe treningi zumbi. Chłopcy próbują swoich umiejętności na warsztatach modelarskich oraz miksowania dźwięku. W ciągu roku urządzane są różnego rodzaju koncerty, występy artystów, przedstawienia teatralne dla najmłodszych a także projekcje filmów. W okresach wolnych od szkoły organizowane są zajęcia oraz wycieczki dla dzieci i młodzieży. W ośrodku kultury obchodzone są międzynarodowe dni i święta okolicznościowe, organizowane są spotkania świąteczne, połączone z degustacją potraw.

Obok stałej działalności, MGOK jest organizatorem corocznych „Dni Pilawy” oraz Dożynek Gminnych. Dużym powodzeniem cieszą się również festyny i pikniki rodzinne.

Ośrodek ściśle współpracuje z aktywnie działającym przy MGOK pilawskim kołem Emerytów i Rencistów oraz zespołami ludowymi „Lipowianki” i „Goślawianki”, które obok występów na festynach i dożynkach, biorą czynny udział w życiu społeczno-kulturalnym gminy.

Swoistym uzupełnieniem działalności kulturalnej na terenie Miasta i Gminy jest aktywnie działająca Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Pilawie, wraz z filiami w Trąbkach, Puznówce oraz w Gośliniu. Miejsko Gminna Biblioteka Publiczna w Pilawie organizuje lekcje biblioteczne, wieczorki poetyckie oraz cotygodniowe "Sobotnie spotkania z książką" dla dzieci. W wakacje i ferie organizuje zajęcia czytelnicze dla najmłodszych. Organizowane są również akcje Noc w bibliotece, Ogólnopolski Tydzień Głośnego Czytania, Odjazdowy

Bibliotekarz. Biblioteka uczestniczy w ogólnopolskiej akcji Cała Polska Czyta Dzieciom. Dzięki udziałowi biblioteki w Programie Rozwoju Bibliotek następują widoczne zmiany w jej działalności. Staje się ona miejscem bardziej dostępnym dla użytkowników biblioteki oraz otwartym na potrzeby lokalnego środowiska. W 2012r wykonano remont budynku Biblioteki Publicznej w Pilawie. Projekt obejmował pełną termomodernizację budynku z wymianą dachu, wykonaniem elewacji budynku oraz wymianą stolarki drzwiowej i okiennej. Dzięki inwestycji budynek przystosowany został dla osób niepełnosprawnych, zyskał nową bryłę architektoniczną, a pomieszczenia przyjazny i nowoczesny wygląd. Wydzielono również dodatkowe pomieszczenia na łazienkę, salkę komputerową i szatnię oraz zagospodarowano teren przyległy do biblioteki poprzez wykonanie podjazdu, chodnika i nasadzeń zieleni.



2.12. Charakterystyka systemu pomocy społecznej

Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pilawie realizuje na terenie miasta i gminy zadania statutowe wynikające z ustaw dotyczących pomocy społecznych, przepisów wykonawczych na ich podstawie oraz uchwał Rady Miasta i Gminy Pilawa, ustaleń Burmistrza Miasta i Gminy, zawartych porozumień.

Przedmiotem działań Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości oraz zapobieganie powstawaniu tych sytuacji.

Do zadań MGOPS należy przyznawanie i wypłacanie zasiłków pieniężnych, udzielenie pomocy rzeczowej, schronienia, posiłku, ubrania-osobom tego pozbawionym, świadczenie usług opiekuńczych, pokrywanie wydatków na świadczenia zdrowotne, sprawowanie pogrzebu, opłacanie składek na ubezpieczenie emerytalne, rentowe i zdrowotne, a także cały wachlarz form pomocy pozamaterialnej w ramach pracy socjalnej. W 2012 roku wydatki na pomoc społeczną i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej wyniosły 3888,9 tys. zł.

Praca socjalna jest rozumiana jako działalność zawodowa, skierowana na pomoc osobom i rodzinom we wzmocnieniu lub odzyskaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi. Są to zadania trudne, wymagają bowiem uwzględnienia nie tylko aktualnych, doraźnych potrzeb osób i rodzin, lecz także

włączeniu się w realizację takiego modelu pomocy środowiskowej, która polega na mobilizowaniu osób i rodzin do aktywnego radzenia sobie z problemami przy maksymalnym wykorzystaniu lokalnego potencjału. Pomoc środowiskowa zakłada współdziałania służb społecznych z wieloma podmiotami, m.in. sądem, policją, placówkami służby zdrowia, edukacji, poradnictwa, urzędami. W 2012 roku na wydatki przeciwdziałania alkoholizmowi wyniosły 147907 zł

Klienci pomocy społecznej to przede wszystkim osoby o niskich dochodach, bezrobotni, niepełnosprawni, przewlekle chorzy, osoby niezaradne życiowo, bezradne w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, samotne, uzależnione. Dominującą grupę świadczeniobiorców stanowią bezrobotni, a także osoby uzależnione i przewlekle chore.

Powody przyznania świadczenia przez MGOPS w latach 2011-2013

Powody przyznania pomocy	Liczba rodzin objętych pomocą w latach		
	2011	2012	2013
Ubóstwo	158	165	167
Sieroctwo	0	0	0
Bezdomność	0	0	0
Bezrobocie	127	153	167
Niepełnosprawność	33	29	21
Długotrwała choroba	78	80	84
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego.	33	13	17
Alkoholizm	17	29	32
Narkomania	0	0	2
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	3	3	3

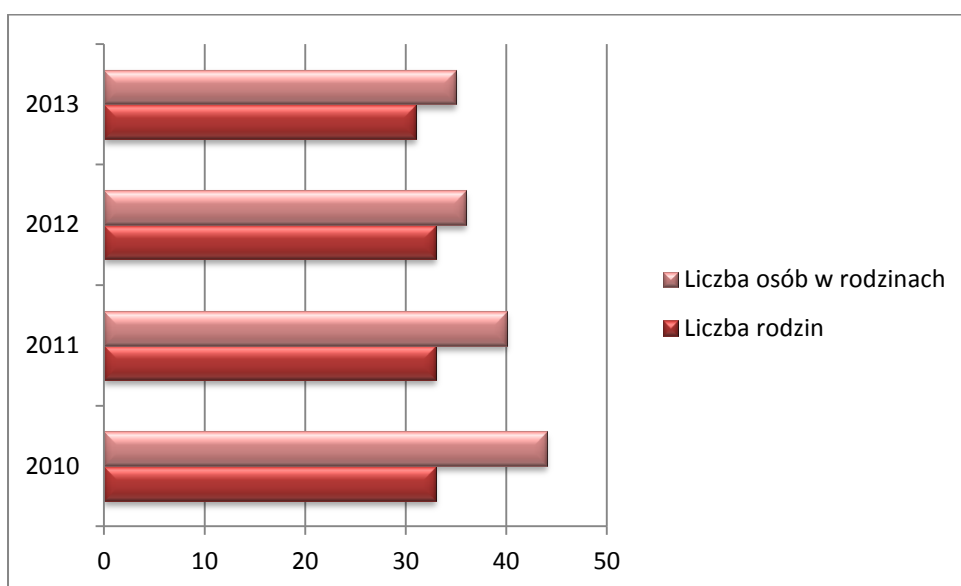
(źródło: dane MGOPS)

Szczególną formą pomocy finansowej dla osób niepełnosprawnych jest zasiłek stały przyznawany w oparciu o art. 37 ust. 1 i 2 cyt. ustawy, który przyznawany jest pełnoletniej osobie samotnej lub pełnoletniej osobie w rodzinie, całkowicie niezdolnej do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności, jeżeli jej dochód, jak również dochód na osobę w rodzinie jest niższy niż kryterium dochodowe osoby samotnej lub niższy niż kryterium dochodowe rodziny. Z tego typu świadczeń w 2013 roku skorzystało łącznie 21 osób.

Liczba zasiłkobiorców oraz liczba osób w rodzinach korzystających z zasiłku stałego w latach 2010 – 2013.

Stan na dzień 31.12.	2010	2011	2012	2013
Liczba rodzin	33	33	33	31
Liczba osób w rodzinach	44	40	36	35

źródło: dane MGOPS



Jednym z powodów korzystania z pomocy społecznej są również uzależnienia od alkoholu oraz od narkotyków. W 2013 roku z tego tytułu pomocą społeczną objętych było 34 rodzin w tym 66 osób.

Liczba zasiłkobiorców oraz liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy z powodu uzależnień w latach 2010 – 2013.

Stan na dzień 31.12.	2010	2011	2012	2013
Liczba rodzin	28	17	29	34
Liczba osób w rodzinach	62	40	70	66

źródło: dane MGOPS

Zgodnie z zapisem art.36 ustawy o pomocy społecznej, świadczeniami z pomocy społecznej są: świadczenia pieniężne i świadczenia niepieniężne. Do pomocy finansowej zaliczamy: zasiłek stały, zasiłek okresowy, zasiłek celowy i specjalny zasiłek celowy, zasiłek i pożyczka na ekonomiczne usamodzielnienie się, pomoc dla rodzin zastępczych, pomoc na usamo-

dzielnienie się oraz na kontynuowanie nauki, świadczenia pieniężne na utrzymanie i pokrycie wydatków związanych z nauką języka -polskiego dla uchodźców. Natomiast do świadczeń niepieniężnych: pracę socjalną, składki na ubezpieczenie zdrowotne, składki na ubezpieczenie społeczne, pomoc rzeczowa, w tym na ekonomiczne usamodzielnienie się, sprawienie pogrzebu, poradnictwo specjalistyczne, interwencja kryzysowa, schronienie, posiłek, niezbędne ubranie, usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, w ośrodkach wsparcia oraz w rodzinnych domach pomocy, specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania oraz w ośrodkach wsparcia, mieszkanie chronione, pobyt i usługi w domu pomocy społecznej, opiekę i wychowanie w rodzinie zastępczej i placówce opiekuńczo-wychowawczej, pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, w tym w mieszkaniu chronionym, pomoc w uzyskaniu zatrudnienia, pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej dla osób usamodzielnianych, szkolenia, poradnictwo rodzinne i terapia rodzinna prowadzone przez ośrodki adopcyjno-opiekuńcze. Ponadto ustawa o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. określa szczegółowo zakres zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym oraz zadania własne gminy.

W 2013 r. w ramach realizacji zadań własnych z pomocy społecznej skorzystało 234 rodzin. Wartość przyznanych świadczeń to 379 668 zł. W tym z zasiłków okresowych skorzystało 30 rodziny w tym 84 osób na łączną kwotę 38 282 zł., a z zasiłków celowych i pomocy w naturze – 174 rodziny w tym 442 osób na łączną kwotę 106 555 zł. Natomiast pracą socjalną było objętych 110 rodzin w tym 425 osób.

Formy udzielonej pomocy w roku 2009 i 2013 w ramach zadań własnych

Formy pomocy	Liczba osób, którym przyznano świadczenia		Kwota świadczeń w zł	
	2009	2013	2009	2013
Posiłki	161	168	57205	77754
Usługi opiekuńcze	5	15	5 526	9 632
Zasiłki stale	31	31	120729	141717,54
Zasiłki okresowe	31	30	27939	38282
Świadczenia zdrowotne	0	0	0	0
Zdarzenie losowe	0	9	8000	5728
Sprawowanie pogrzebu	0	0	73619	0
Zasiłki celowe (np. opał, żywność, opłaty mieszkaniowe, bieżące potrzeby)	346	174	235810	106 555

źródło: dane MGOPS

Podstawą każdego działania pomocowego powinno być dokładne rozpoznanie potrzeb, istniejących zasobów i możliwości tkwiących w środowisku zarówno poszczególnej rodziny jak i sferze lokalnej. Sporządzony na tej podstawie materiał diagnostyczny i analityczny pozwala na wskazanie grup i osób najbardziej potrzebujących pomocy oraz jest podstawą do konstruowania dalszych programów wsparcia. Na potrzeby wynikające z realizo-

wanych zadań Ośrodek Pomocy Społecznej stworzył wewnętrzny system zbierania danych na temat funkcjonowania i pomocy społecznej oraz analizy potrzeb i zasobów. Jednakże przygotowane raporty, sprawozdania z działalności obrazują sytuację w zakresie pomocy tylko pod względem ilościowym. Nie ukazują obrazu codziennej pracy socjalnej wykonywanej przez pracowników socjalnych, którzy działają na rzecz jednostek, rodzin, grup i środowisk społecznych, znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej umożliwiają im bądź ułatwiają realizację aspiracji życiowych. Systematyczność pracy socjalnej prowadzonej przez pracowników socjalnych oraz ocena i analiza procesu wychodzenia osób i rodzin z kręgu pomocy społecznej pozwala na rozpoznanie potrzeb życiowych i ocenę stopnia ich zaspokojenia w wymiarze lokalnym. Wzmacnia także zdolność mieszkańców do samodzielnego rozwiązywania własnych problemów. Praca w tym zawodzie wiąże się z niezbędnymi i częstymi kontaktami z ludźmi. Polegają one głównie na fachowym pomaganiu osobom, które zmagają się z różnymi, nieraz bardzo trudnymi, problemami. Jest to opieka nad ludźmi polegająca na niesieniu pomocy i udzielaniu rad, na współpracy z instytucjami wspierającymi organizowanie pomocy społecznej. W sytuacji gdzie polem działania jest człowiek popełnienie choć z pozoru niewielkiego błędu przynieść może bardzo negatywne, czasem niebezpieczne konsekwencje. Zawód pracownika socjalnego jest pracą niesłychanie trudną, absorbującą, prowadzoną w ciężkich warunkach i z roku na rok rozszerzoną o nowe zadania.

Praca socjalna ma na celu rozwiązanie problemów społeczeństwa, ze szczególnym uwzględnieniem jego najsłabszych, najgorzej radzących sobie członków. Do najważniejszych zadań w tym zakresie należy zapewnienie podstawowych warunków do życia tym, którzy są ich pozbawieni, poprzez organizowanie pomocy finansowej, rzeczowej a także psychologicznej. Zadaniem pracownika socjalnego jest również zaspokojenie tych potrzeb, które nie mogą być zaspokojone samodzielnie lub w ramach innych instytucji.

W miarę rozwoju polskiego społeczeństwa zakres kryzysów i trudności, z którymi ma poradzić sobie praca socjalna nie maleje ale rośnie. Pojawiają się nowe zjawiska patologii społecznej, przybierające najbardziej jaskrawy wymiar w postaci bezrobocia i jego pochodnych tj. ubóstwo, bezdomność, alkoholizm, przemoc. Zakres pomocy natury socjalnej uległ znacznemu poszerzeniu. Pracownicy MGOPS spotykają się z coraz częstszym występowaniem niezaradności życiowej rodzin, zwłaszcza pozbawionych stałych dochodów. Objawia się to min. biernym stosunkiem do życia, brakiem zdecydowanej dążności do wyjścia z sytuacji kryzysowej, apatią, godzeniem się z beznadziejnością sytuacji oraz uzależnieniami. Zadaniem pracownika socjalnego w tym zakresie jest pobudzenie społecznej aktywności, inspirowanie samopomocy w zaspokajaniu potrzeb życiowych osób, rodzin, grup i środowisk społecznych, inicjowaniem nowych form udzielania pomocy osobom będących w trudnej sytuacji życiowej oraz współuczestniczenie w inspirowaniu, opracowywaniu, wdrażaniu oraz rozwijaniu programów społecznych ukierunkowanych na podniesienie jakości życia. Jest to ważne przy wyraźnym zwiększaniu napływu interesantów w wieku poprodukcyjnym, którym choroba wiek bądź sytuacja życiowa uniemożliwiają prawidłową egzystencję i zmuszają do szukania pomocy w Ośrodku Pomocy Społecznej. Aktywizacja i zagospodarowanie potencjału ludzi starych może wyeliminować niektóre z przyczyn narastania problemów społecznych i zaniedbania słabszych członków społeczności lokalnej.

Jednym z podstawowych celów pomocy społecznej jest doprowadzenie osób i ich rodzin do życiowego usamodzielnienia. Osiągnięcie tego celu wymaga współpracy i zaangażowania w ten proces zarówno samych zainteresowanych, jak też instytucji i przedstawicieli władz lokalnych, dzięki czemu podejmowane działania będą spójne i możliwie optymalne.

W ramach swoich kompetencji i zadań pomoc społeczna wspiera potrzebujących w różny sposób, w tym; udziela pomocy finansowej i rzeczowej m.in. dożywianie, odzież, za-

kup opału, oraz na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne dla osób bezdomnych i innych osób nie mających dochodu i możliwości ubezpieczenia się, na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym. Ośrodek udziela posiłku, niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym, świadczy usługi opiekuńcze, w tym specjalistyczne, w miejscu zamieszkania, pomaga w staraniach o dom pomocy społecznej, udziela zasiłku celowego na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego, organizuje poradnictwo prawne i psychologiczne, zajmuje się sprawowaniem pogrzebu, współpracuje z innymi instytucjami i organizacjami.

W 2013 roku z pomocy społecznej tutejszego ośrodka skorzystało łącznie 114 rodzin, w tym 639 osób, z czego 13 rodzin zdiagnozowano jako rodziny niepełne oraz 20 jako rodziny wielodzietne.

Uwzględniając dobro dziecka i rodziny ze szczególnym naciskiem na problemy rodzin wielodzietnych i dysfunkcyjnych opracowano *System Opieki i Profilaktyki nad Dzieckiem i Rodziną*, który zawiera szereg kompleksowych rozwiązań. Tworzenie gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną należy do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym zgodnie z art. 17 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. Uchwała Rady Miejskiej w Pilawie z dnia 28 kwietnia 2008r nr XIX-118/2008 wprowadziła *Gminny Program Opieki nad Dzieckiem i Rodziną na lata 2008-2013*. Założeniem programu była praca z rodziną dysfunkcyjną.

Główne problemy występujące w sferze organizacji systemu pomocy społecznej w gminie Pilawa to:

- Niewystarczająca liczba projektów systemowych dotyczących rozwiązywania problemów i negatywnych zjawisk społecznych
- Konieczność wzmocnienia partnerstwa i współpracy organizacji oraz instytucji działających w gminie
- Utrwalony model kulturowy i wychowawczy niepromujący postaw aktywnych wśród społeczności lokalnej
- Stereotypy zwłaszcza dotyczące uzależnień funkcjonujące w społeczeństwie
- Niewielka liczba liderów społecznych inicjujących działania na szczeblu gminnym i samorządowym.
- Niska świadomość społeczna i zaangażowanie społeczne mieszkańców
- Zwiększenie liczby osób długotrwale bezrobotnych i pogarszanie się sytuacji materialnej części społeczeństwa w związku z nasilającym się zjawiskiem rozwarstwienia i pauperyzacji społeczeństwa.
- Zwiększenie liczby osób i rodzin z problemami uzależnień.
- Niewystarczająco rozwinięta sieć infrastruktury socjalnej oraz brak powszechności zatrudnienia socjalnego
- Brak długofalowych i długoterminowych programów dotyczących profilaktyki wśród dzieci i młodzieży w połączeniu z niewystarczającą ofertą zajęć pozalekcyjnych, wyrównawczych, rekreacyjno-sportowych oraz socjoterapeutycznych.

Realizacja celów i zadań z zakresu polityki społecznej wymaga współpracy tych wszystkich instytucji i organizacji. Na terenie gminy istnieje niedobór partnerów społecznych, dlatego jednym z celów strategii jest wspieranie rozwoju instytucji i organizacji trzeciego sektora zarówno formalnych, jak i nieformalnych

2.13. Bezpieczeństwo publiczne

Przestępczość i jej wykrywalność to 85,1 %.

Liczba rewirów: dwa – miejski i wiejski.

Liczba przestępstw w tym przestępstw nieletnich: 247

Struktura przestępstw:

- Kradzieże z włamaniem
- Kradzież samochodów
- Uszkodzenie ciała
- Bójki
- Uszkodzenie mienia
- Przestępstwa narkotykowe
- Przestępstwa przeciwko funkcjonariuszom publicznym
- Przestępstwa drogowe

Akcje służące poprawie bezpieczeństwa”

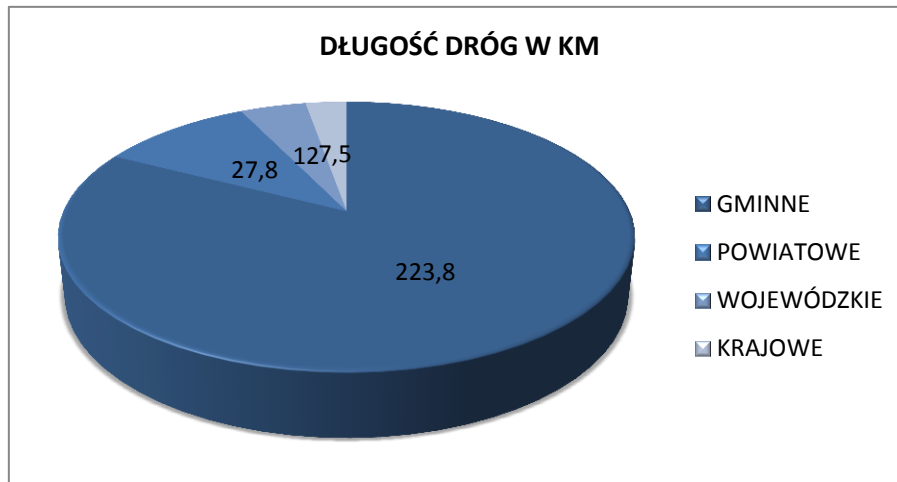
- „Bezpieczne wakacje”
- „Bezpieczne ferie”
- „Majowy weekend”
- „Trzeźwość”
- „Bezpieczna Droga do Szkoły”
- „Niebieski Tydzień”
- „Poszukiwani”
- „Prędkość”
- „Niechronieni”

2.14. Infrastruktura, transport i komunikacja

Głównym elementem układu realizującym dostępność komunikacyjną i zewnętrzne powiązania jest wojewódzka droga ekspresowa S17 Lublin-Warszawa. Zapewnia ona możliwość powiązań z systemem ponadlokalnym w skali województwa, regionu, kraju. Ponadto kolejną istotną drogą jest droga wojewódzka Nr 805, łącząca Pilawę z trasą Nr 801 Warszawa-Puławy. Pilawa jest też ważnym węzłem kolejowym. Przez gminę przebiegają linie kolejowe Warszawa – Lublin(ruch pasażerski i towarowy), Łuków – Skierniewice (ruch pasażerski i towarowy) oraz Pilawa – Mińsk Mazowiecki – Tłuszcz (ruch towarowy).

Infrastruktura drogowa gminy to:

- Drogi gminne – ogółem 223,8 km (Pilawa-13,6 km, gmina-210,2 km)
- w tym utwardzone-29,99 km
- Drogi powiatowe na obszarze gminy – ogółem 27,8 km
- w tym o nawierzchni utwardzonej- 25 km
- Drogi wojewódzkie na obszarze gminy – 12 km (w pełni utwardzone)
- Drogi krajowe na obszarze gminy – 7,5 km (w pełni utwardzone)
- Chodniki – ogółem 81669 mb (Pilawa-6650 mb, gmina-1516,9 mb)



2.15. Ochrona środowiska

Ze względu na ogromny potencjał zasobów przyrodniczych, dużą ilość lasów i stosunkowo czyste środowisko, gmina Pilawa posiada duży potencjał rozwoju turystyki, budownictwa mieszkaniowego, rolnictwa ekologicznego oraz stwarza korzystne warunki rekreacji i sport np. jazdy konnej. Przez teren gminy przebiegają dwa szlaki turystyczne o łącznej długości 40 km: Szlak Borów Nadwiślańskich i szlak Łuczną Górę. Na terenie gminy Pilawa znajdują się liczne obiekty stanowiące dziedzictwo kulturowe. Są to wpisane do rejestru zabytków, prowadzonego przez wojewódzkiego konserwatora zabytków:

- Zespół dworski we wsi Trąbki z 1838 roku,
- Drewniany zespół dworca kolejowego z II połowy XIX wieku w Pilawie,
- Zespół Huty Szkła- budynek hali produkcyjnej, domy osadników i administracji wzniesione w 1836 roku we wsi Trąbki,
- Dwór rodziny Potockich ze starym parkiem lipowym w Łucznicy z około 1840 roku, gdzie obecnie znajduje się stowarzyszenie „Akademia Łucznicza”.
- Spośród wartościowych obiektów objętych ochroną przyrodniczą znalazły się także dwa zabytkowe parki z XIX wieku. Jeden z nich znajduje się w Łucznicy, drugi w Trąbkach z dobrze zachowanym drzewostanem.

<i>LEŚNICTWO W POLSCE W 2012 R.</i>	
Powierzchnia lasów ogółem w ha	2972,5
w tym lasy publiczne	1592,5
w tym własność gminy	4
Lesistość w %	38,6

3. Problemy społeczne

Problemy społeczne – ujęcie z dwóch perspektyw

Problemy społeczne gminy mogą być diagnozowane z perspektywy pomocy społecznej oraz z perspektywy mieszkańców. Model organizowania społeczności lokalnej przez przedstawicieli pomocy społecznej, coraz bardziej popularny w Polsce² zakłada aktywniejszą rolę służb pomocy społecznej zarówno w dokonaniu diagnozy problemów społecznych gminy, jak i organizowania pomocy czy również inicjowania i przeprowadzania nowych przedsięwzięć (zmiany społecznej). Podejście ukierunkowane na aktywizację i usamodzielnianie życiowe odbiorców wymaga dokonania wstępnej diagnozy zarządzania sferą społeczną.

Główne problemy zarządzania sferą społeczną:

- Konieczność umocnienia instytucji na rzecz rozwoju współpracy lokalnej, regionalnej i europejskiej
- Wdrożenie systemu organizacyjnego dla wspierania inicjatyw obywatelskich
- Konieczność efektywniejszego wykorzystania istniejącej infrastruktury technicznej i społecznej
- Konieczność zapewnienia jednostce organizacyjnej pomocy społecznej właściwej bazy lokalowej, zaopatrzenia w sprzęt i niezbędne środki finansowe, w tym zasoby kadrowe, uwzględniając dodatkowe zadania nakładane na pomoc społeczną w związku z nowymi aktami prawnymi oraz przystąpienie do programów funduszy unijnych.
- Umożliwienie podnoszenia pracownikom kwalifikacji, pogłębiania wiedzy, nabywanie nowych doświadczeń i ich wymianę.
- Grupy docelowe wymagające wsparcia w ramach pomocy społecznej.

² Por. Marek Rymsza, *Czy podejście aktywizujące ma szansę? Pracownicy socjalni i praca socjalna w Polsce 20 lat po reformie systemu pomocy społecznej*, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2011; Magdalena Dudkiewicz (red.), *Oblicza zmiany lokalnej*, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2013.

Proces rozwiązywania problemów społecznych nie może odbywać się bez udziału lokalnej społeczności. Oznacza to konieczność partnerstwa sektora publicznego ze społeczeństwem, a w ich ramach inicjowanie i podejmowanie społecznego dialogu. Jednym z rezultatów tak pojmowanego procesu integracji społecznej, jest identyfikacja grup społecznych wymagających wsparcia w ramach pomocy społecznej.

Grupy docelowe pomocy społecznej:

- Osoby długotrwale bezrobotne, zwłaszcza osoby z rodzin dotkniętych podwójnym bezrobociem, bez prawa do zasiłku; oraz kobiety w wieku po 40 roku życia, należy podjąć działania zmierzające do ponownego włączenia ich w życie gminy, a zwłaszcza przywrócenia na rynek pracy,
- Osoby niepełnosprawne i chore psychicznie – na terenie gminy należy przeciwdziałać wykluczeniu i marginalizacji społecznej poprzez włączanie niepełnosprawnych w życie społeczno- gospodarcze gminy oraz poszerzanie różnych form wsparcia środowiskowego i ofert pomocy i konsultacji psychologicznych i psychiatrycznych
- Osoby starsze – zwłaszcza w wieku sędziwym, osoby samotne, szczególnie narażone na marginalizację i wykluczenie społeczne – należy podjąć działania zmierzające do zmiany wizerunku człowieka starego jako jednostki czynnej społecznej oraz poszerzyć formy wsparcia środowiskowego
- Osoby uzależnione oraz współuzależnione od alkoholu i środków psychoaktywnych – konieczne jest rozwijanie programów profilaktycznych oraz terapii dla osób i rodzin osób uzależnionych oraz podniesienie świadomości członków rodzin dot. problemu współuzależnienia oraz jego negatywnych skutków.
- Dzieci i młodzież z rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz marginalizacją ze szczególnym uwzględnieniem rodzin patologicznych – należy rozszerzyć oferty świetlic środowiskowych i socjoterapeutycznych oraz wdrażać nowe projekty i programy z zakresu terapii i psychoterapii oraz profilaktyki środowiskowej.

Identyfikacja podstawowych problemów społecznych

Na podstawie analizy dokumentów oraz ankietowania mieszkańców w procesie przygotowywania dotychczasowej strategii dokonano identyfikacji podstawowych problemów społecznych w gminie Pilawa, są to następujące problemy:

- Dość wysoka stopa bezrobocia w tym długotrwałego bezrobocia i jego niekorzystna struktura
- Brak odpowiednich kwalifikacji zawodowych ludności i ich niedostosowanie do zmieniających się wymogów rynku pracy
- Niskie dochody ludności i znaczny w nich udział pomocy socjalnej, patologie społeczne,

- Odpływ ludności do miast oraz za granicę, zwłaszcza w obrębie grup najlepiej wykształconych,
- Niekorzystne zmiany struktury demograficznej (starzenie się ludności, niski przyrost naturalny),
- Zbyt mała liczba i niewielkie znaczenie organizacji pozarządowych,
- Niewystarczająca aktywność lokalnej społeczności.

3.1. Wyniki badań ankietowych – perspektywa mieszkańców

W celu uzupełniania problemów społecznych z perspektywy mieszkańców w procesie aktualizowania Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych przekazano mieszkańcom gminy anonimową ankietę, w której mieszkańcy wypowiedzieli się na temat najważniejszych problemów występujących na terenie gminy. Odpowiedzi od 186 respondentów pozwoliły zweryfikować problemy społeczne gminy, a także stworzyły kontekst do wcześniej diagnozowanych problemów społecznych. Wśród respondentów było 130 kobiet i 56 mężczyzn, 41 bezrobotnych, 22 emerytów/rencistów, 11 uczniów/studentów, prowadzących działalność gospodarczą 11; pracujących w rolnictwie 7, zatrudnionych na etacie – 94.

Stopień dostrzegania problemów z listy 15 problemów

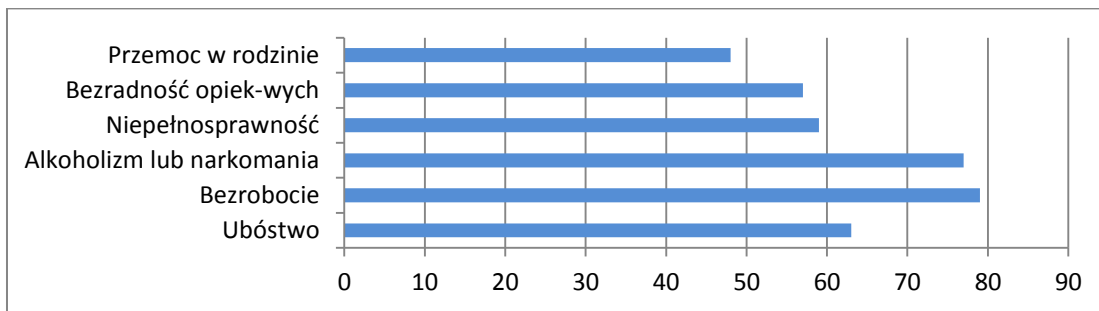
Stopień dostrzegania problemów respondenci wyrażali poprzez zaznaczenie jednej z trzech odpowiedzi: Tak (1), Nie (2), Nie wiem (3), Mieszkańcy Gminy Pilawa dostrzegają problemy (kolumna dostrzegane) oraz uznają za ważne do rozwiązania (kolumna ważne do rozwiązania).

Tabela częstości odpowiedzi potwierdzających dostrzeżenie problemów i uznanie za ważne do rozwiązania (1- mało ważny, 2- średnio ważny; 3- bardzo ważny; 4 – nie mam zdania)

Problemy	Dostrzegane %	Ważne do rozwiązania %
Bezdomność	11,0	40,0
Ubóstwo	63,0	64,2
Bezrobocie	78,8	80,6
Alkoholizm lub narkomania	76,4	77,6
Sieroctwo	17,3	48,6
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego,	56,5	55,6
Niepełnosprawność	58,8	59,6

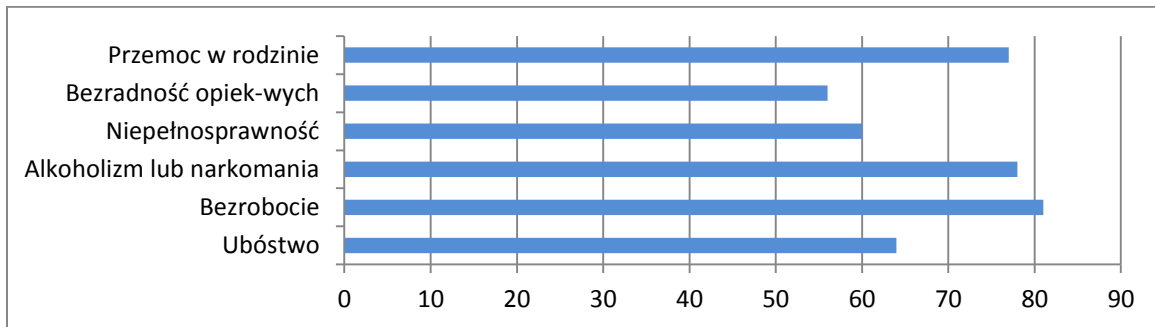
Długotrwała lub ciężka choroba	51,1	59,2
Trudności w integracji cudzoziemców	8,5	12,8
Braki w ochronie macierzyństwa lub wielodzietności	29,9	39,0
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	6,8	32,0
Zdarzenia losowe i sytuacje kryzysowe	33,0	43,1
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	19,0	26,0
Handel ludźmi	1,1	24,6
Przemoc w rodzinie	47,8	76,4

Dostrzeganie problemów w % odpowiedzi respondentów



Źródło: Badania własne

Stopień ważności problemów, % odpowiedzi respondentów



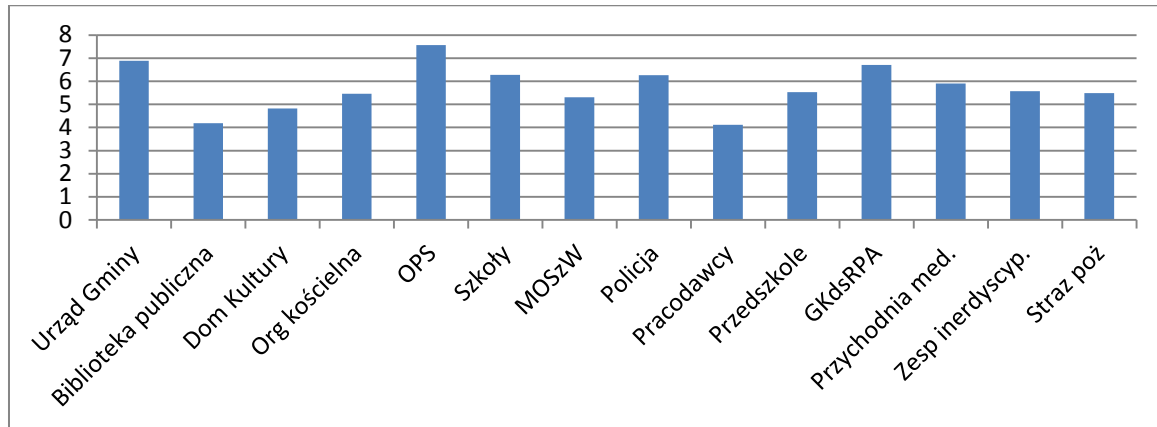
Źródło: Badania własne

Jak wynika z zestawień w tabeli i na wykresach, do najważniejszych problemów należą:

- Bezrobocie
- Alkoholizm i/lub narkomania
- Ubóstwo
- Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych
- Niepełnosprawność
- Przemoc w rodzinie
- Długotrwała lub ciężka choroba

W badaniach ankietowych zapytano mieszkańców również o to, które instytucje lokalne są zaangażowane, ich zdaniem w rozwiązywanie problemów społecznych. Wyniki prezentuje poniższy wykres.

Stopień zaangażowania poszczególnych instytucji w rozwiązywanie problemów społecznych



Źródło: Badania własne

Jak wynika z wykresu zdaniem respondentów, w największym stopniu zaangażowane w rozwiązywanie problemów społecznych są: Urząd Gminy, OPS, Gminna Komisja ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, szkoły oraz policja.

15% respondentów zadeklarowało gotowość zaangażowania się w działania na rzecz Rozwiązywania problemów społecznych, ale przy kolejnym pytaniu na temat form zaangażowania niewielki procent odpowiedzi potwierdził gotowość do zaangażowania w bardziej konkretne formy działań.

- jako wolontariusz 5%
- w grupach nieformalnych 8%
- w prowadzeniu klubów, świetlic 9%
- w lokalnej organizacji pozarządowej 0,5%

W najmniejszym stopniu pytani byliby skłonni włączyć się w działania lokalnej organizacji pozarządowej podejmującej działania związane z rozwiązywaniem problemów społecznych. Może to oznaczać niezbyt dużą aktywność organizacji pozarządowych i w związku z tym mieszkańcy woleliby włączyć się raczej w grupy nieformalne lub pomoc przy prowadzeniu świetlic³

Wśród dodatkowych uwag i sugestii respondentów pojawiły się następujące:

- kontakt z placówkami w bliskim sąsiedztwie, które mogłyby pomóc ofiarom przemocy
- brak świadomości ekologicznej wśród mieszkańców, potrzeba wprowadzenia

³ W Polsce od lat postępuje zjawisko zmniejszającej się gotowości do włączania w zorganizowaną aktywność społeczną. Potwierdzają to wyniki *Diagnozy Społecznej* i badania prowadzone przez KLON-JAWOR.

kontroli i egzekwowania segregacji śmieci oraz podłączenia do kanalizacji

Na podstawie przeprowadzonych analiz okazało się, że jest znaczna różnica pomiędzy dostrzeganiem kilku problemów a ich wagą ze względu na konieczność rozwiązania. Dotyczy to przede wszystkim problemów przemocy w rodzinie sieroctwa i bezdomności. Znacznie ważniejsze są to problemy niż poziom ich dostrzegania, w przypadku bezdomności blisko czterokrotnie, sieroctwa ponad dwukrotnie, przemocy w rodzinie blisko dwukrotnie. Wyniki te potwierdzają z jednej strony wagę problemów a zwłaszcza przemocy w rodzinie (najbardziej dostrzegany spośród trzech wymienianych) i z drugiej strony niską „widoczność” społeczną lub nawet może ukrywanie tych problemów. O przemocy w rodzinie mówi się wprawdzie coraz bardziej otwarcie, ale nie jest to problem, o którym można łatwo się dowiedzieć.

Ogólnie wyniki badań ankietowych potwierdzają tendencje zaobserwowane w innych gminach Mazowsza (a także całej Polski), że do najważniejszych problemów społecznych należą: bezrobocie, alkoholizm, ubóstwo, przemoc w rodzinie a także bezradność wobec problemów opiekuńczo-wychowawczych, w tym również bezradność wobec zapewnienia opieki osobom starszym oraz niepełnosprawność.

3.2. Analiza SWOT problemów społecznych Miasta i Gminy Pilawa

Zgromadzone za pomocą ankiet i usystematyzowane informacje posłużyły jako materiał uzupełniający do zweryfikowania dokonania analizy problemów społecznych w ujęciu lokalnym (terenu Miasta i Gminy Pilawa) przy użyciu analizy SWOT. Metoda ta pozwala na ocenę wewnętrznych i zewnętrznych czynników wpływających na rozwój badanej organizacji. Skrót SWOT pochodzi od czterech angielskich słów: *Strengths* (silne strony), *Weaknesses* (słabe strony), *Opportunities* (szanse), *Threats* (zagrożenia).

Analiza SWOT opiera się na badaniu dwóch grup czynników: wewnętrznych i zewnętrznych. Każda grupa rozpatrywana jest pod kątem dodatniego i ujemnego wpływu na badaną organizację.

Tab. Mocne i słabe strony gminy (wnioski po warsztatach SWOT)⁴

Mocne strony	Słabe strony
System pomocy społecznej zapewniający wsparcie osobom i rodzinom pozostającym w trudnej sytuacji życiowej	Niewystarczające środki finansowe na realizację różnych programów pomocowych.
Wykształcona i stale doskonaląca swoje umiejętności kadra pracowników MGOPS	Niewystarczające środki na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej
	Duże obciążenie zawodowe pracowników po-

⁴ W czasie warsztatów strategicznych zweryfikowano analizę SWOT, przeprowadzoną w czasie przygotowywania wcześniejszej wersji SRPS. Wprowadzono kilka zmian względem wcześniejszej wersji. Prezentowana wersja SWOT uwzględnia wprowadzone zmiany.

<p>Duża wiedza kadr pomocy społecznej</p> <p>Mobilność i elastyczność działania kadr pomocy społecznej</p> <p>Dobra diagnoza sytuacji świadczeniobiorców</p> <p>Sprawny system informacji</p> <p>Dostępność profesjonalnej pomocy osobom uzależnionym i ich rodzinom</p> <p>Rozwój działań służących profilaktyce rozwiązywania problemów społecznych</p>	<p>mocy społecznej</p> <p>Brak wypracowanych systemów wspomaganie działań profilaktycznych.</p> <p>Słabo rozwinięta sieć poradnictwa specjalistycznego</p>
---	--

Tab. Szanse i zagrożenia (wnioski po warsztatach SWOT)

Szanse	Zagrożenia
Tworzenie i wdrażanie specjalnych programów pomocowych	Stereotyp w wizerunku pomocy społecznej
Ożywienie gospodarcze i tworzenie miejsc w związku z utworzeniem strefy ekonomicznej w Pilawie	Negatywne nastawienie społeczne osób zagrożonych marginalizacją
Rozwój infrastruktury odpowiadającej zmieniającym się potrzebom społecznym (szkoły, przedszkola, orliki)	Roszczeniowe postawy klientów pomocy społecznej
Możliwość pozyskiwania środków z Unii Europejskiej	Częste zmiany uregulowań prawnych w zakresie pomocy społecznej, złożone i zmieniające się procedury prawne
Wzrost poziomu wykształcenia społeczeństwa	Brak zainteresowania klientów pomocy społecznej szkoleniami i przekwalifikowaniem
Pozytywne konsekwencje integracji z UE	Bezradność i bierność rodzin w rozwiązywaniu problemów społecznych
Korzystne regulacje prawne	Długotrwałe uzależnienie rodzin od pomocy społecznej
Udział organizacji pozarządowych w sferze pomocy społecznej	Niewydolność wychowawcza rodziny
Możliwość wykorzystania funduszy zewnętrznych do aktywizacji mieszkańców	Upadek wartości moralnych i autorytetów
	Negatywne wzorce zachowań społecznych
	Konsumpcyjny styl życia
	Znieczulica społeczna

W uzupełnieniu do weryfikacji i modyfikacji wcześniejszej wersji SWOT przeprowadzono trzy dodatkowe analizy SWOT poświęcone wybranym problemom:

Analiza SWOT dla problemu bezrobocia

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Możliwość uczestnictwa osób bezrobotnych w projektach realizowanych ze środków UE, ▪ Szkolenia dla pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej przygotowujące do pracy z osobami bezrobotnymi, ▪ Przekwalifikowanie przez osoby długotrwale bezrobotne, ▪ Rozszerzenie współpracy ośrodków pomocy społecznej z Powiatowym urzędem Pracy w ramach zawartego porozumienia na temat wymiany informacji. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sezonowość rynku pracy, ▪ Wysoki poziom bezrobocia długotrwałego, ▪ Ubóstwo, ▪ Dziedziczenie biedy, ▪ Wysoki wskaźnik bezrobocia wśród młodych osób, ▪ Dewaluacja dyplomów, ▪ Marazm, zniechęcenie, brak perspektyw na zmianę sytuacji przez osoby długotrwale bezrobotne.

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Obniżenie bezrobocia, ▪ Przeorganizowanie poradnictwa zawodowego w Urzędzie Pracy, ▪ Wzrost samozatrudnienia, ▪ Powiązanie programów dla bezrobotnych długotrwale z programami rozwoju zasobów ludzkich, przekwalifikowani ▪ Poprawa sytuacji na rynku pracy na obszarach wiejskich 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Niepewność i niestabilność rynku pracy, ▪ Nieodpowiedni system kształcenia, ▪ Brak reagowania na potrzeby rynku, ▪ Emigracja przedsiębiorczej, wykształconej młodzieży, ▪ Brak doradców zawodowych, ▪ Wzrost nielegalnego zatrudnienia, ▪ Mała mobilność

Analiza SWOT dla problemu niepełnosprawności

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Większa chęć uczestniczenia w życiu społecznym osób niepełnosprawnych ▪ Systematycznie zwiększająca się świadomość problemów niepełnosprawnych ▪ Zwiększający się poziom tolerancji ▪ Zwiększenie wsparcia finansowego dla osób sprawujących opiekę nad osobami niepełnosprawnymi 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Brak odpowiedniego dostępu do specjalistów, lekarzy i osób rehabilitujących ▪ Brak wystarczających ofert pomocy dla osób niepełnosprawnych ▪ Brak dostatecznych środków na odpowiednią rehabilitację ▪ Brak infrastruktury transportowej dla osób niepełnosprawnych ▪ Niewystarczająca liczba wolontariuszy osoby niepełnosprawnej ▪ Brak kampanii przeciwdziałającej dyskryminacji osób niepełnosprawnych

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kampanie edukacyjno-informacyjne dotyczące potrzeb osób niepełnosprawnych, ▪ Likwidowanie barier architektonicznych, ▪ Współpraca instytucji samorządowych z organizacjami pozarządowymi ▪ Zwiększenie wrażliwości i otwartości społeczeństwa na osoby niepełnosprawne 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zagrożenie osób niepełnosprawnych i ich rodzin ubóstwem, ▪ Brak odpowiednich środków finansowych ze strony państwa, pogarszająca się sytuacja ekonomiczna, ▪ Niewystarczająca rola mediów w kształtowaniu pozytywnych postaw wobec osób niepełnosprawnych

Analiza SWOT dla problemu długotrwałej lub ciężkiej choroby.

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wydłużenie czasu trwania życia, ▪ Funkcjonujący Koło Emerytów, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wzrost liczby świadczeniobiorców pomocy społecznej, ▪ Realne zagrożenie ubóstwem osób starszych, ▪ Zmiana modelu rodziny ▪ Brak realnych szans na kontynuowanie przez osoby starsze aktywności zawodowej, ▪ Ograniczony dostęp do domów pomocy społecznej, ▪ Brak wiedzy na temat problemów osób starszych lub ich marginalizowanie.

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dobre warunki aktywnego starzenia się, ▪ Jak najdłuższa możliwość pozostawania osobą produktywną, ▪ Postęp medycyny i poprawa sytuacji zdrowotnej osób starszych, ▪ Wolontariat, ▪ Organizowanie usług opiekuńczych, dostosowanych do wymogów Unii Europejskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Starzenie się społeczeństwa, ▪ Singularyzacja starości, ▪ Brak odpowiedniej dostępności do lekarzy specjalistów, ▪ Emigracja młodych osób, ▪ Brak szkoleń w zakresie pomocy osobom starszym, ▪ Pogłębienie braku szacunku wobec starszych,

W uzupełnieniu do weryfikacji i modyfikacji wcześniejszej wersji SWOT przeprowadzono trzy dodatkowe analizy SWOT poświęcone wybranym problemom.

3.3. Podsumowanie analizy SWOT w obszarach problemowych

Dokonana sekwencyjna analiza SWOT wskazuje, które obszary szeroko rozumianej polityki społecznej wymagają długofalowych, perspektywicznych i przemyślanych działań. Jak wykazano powyżej podstawowymi problemami społecznymi wymagającymi rozwiązania są ubóstwo bezrobocie. Skalę tych zagadnień obrazują oficjalne statystyki. Jednakże urzędowym danym wymyka się cała sfera takich problemów społecznych jak alkoholizm czy przemoc w rodzinie. Ponadto w danych tych nie ma informacji na temat ograniczonego dostępu do dóbr społecznych osób przewlekle chorych, starych i niepełnosprawnych. Dlatego też w opracowywanych celach podstawowych ujęto również te niekorzystne zjawiska.

Wnioski z warsztatów dotyczących aktualizacji Strategii:

Uczestnicy warsztatów dotyczących aktualizacji strategii po analizie problemów i konsultacjach w swoich środowiskach wskazali w części wstępnej warsztatów następujące problemy społeczne: bezrobocie, ubóstwo, niepełnosprawność, przemoc w rodzinie, zagospodarowanie czasu wolnego, bezpieczeństwo, chociaż, jak wskazywali uczestnicy warsztatów, sprawność działania służb poprawia się a poziom bezpieczeństwa podniósł się w stosunku do lat poprzednich; aktywność społeczna i obywatelska. W dyskusji podniesiono również problem niskiej aktywności społecznej, a zwłaszcza niską aktywność mieszkańców na własną rzecz. Zdaniem uczestników niewykorzystany jest potencjał wsparcia i współpracy sąsiedzkiej. W trakcie warsztatów przyjęto, że czasowe ramy odniesienia nie ulegną zmianie

4. Wizja i cele działania

Założenia polityki społecznej gminy na najbliższe lata zostały ujęte w formie wizji, celów strategicznych, celów szczegółowych i kierunków działań. Cele i działania zostały uporządkowane tematycznie zgodnie z zakresem prac grup roboczych pracujących nad aktualizacją strategii. Wszystkie cele strategiczne są spójne i podporządkowane celowi nadrzędnemu – opartemu na potencjale rozwojowym gminy.

4.1. Wizja rozwoju Miasta i Gminy Pilawa

Miasto i Gmina Pilawa jako miejsce przyjazne stwarzające mieszkańcom Miasta i Gminy Pilawa możliwości rozwoju, zaspokajanie ich potrzeb oraz dążenie do integracji społecznej.

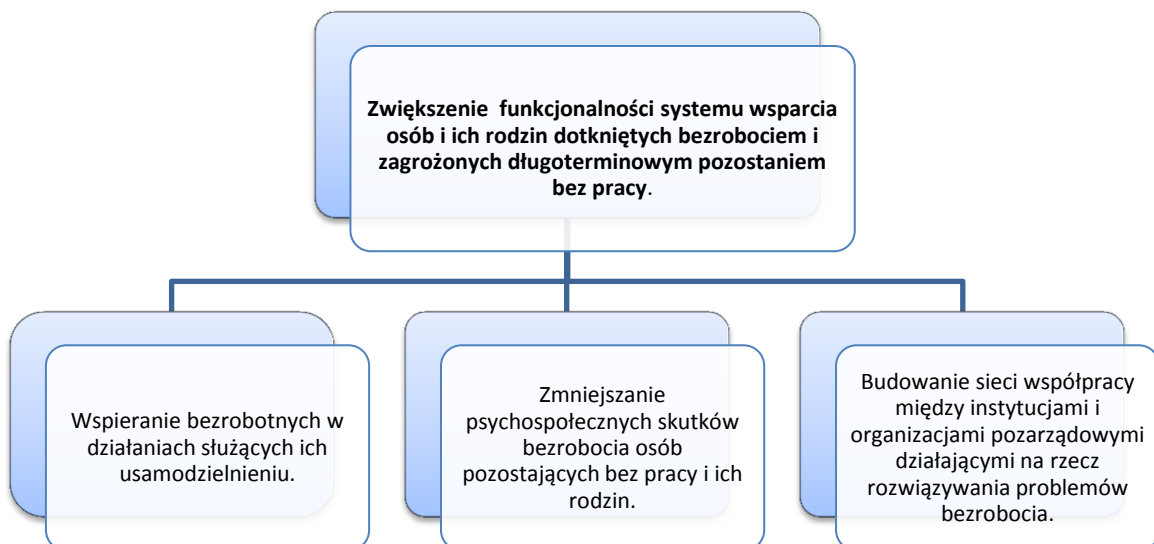
Działania zmierzające do realizacji wizji powinny zmierzać do rozwoju kapitału społecznego, współpracy instytucjonalnej, dalszego wsparcia rozwoju trzeciego sektora, tworzenia nowych organizacji oraz grup nieformalnych oraz integracji społecznej całej społeczności lokalnej. Takie podejście do rozwoju zwiększy szanse na zapewnienie zrównoważonego rozwoju miasta i gminy, społeczności lokalnej i rozwoju usług społecznych przy zwiększającym się udziale organizacji społecznych i pozarządowych w świadczeniu usług, a zadaniem władz samorządowych będzie wspomaganie realizacji inicjatywy społecznych.

Realizacja celów strategii spowoduje, że Miasto i Gmina Pilawa zapewni swoim mieszkańcom możliwość realizowania swoich dążeń społecznych, a aktywne organizacje społeczne będą dostawcą usług społecznych oraz wspierać będą instytucje publiczne w zapobieganiu pojawiającym się problemom społecznym i reagowaniu w sytuacjach kryzysowych.

4.2. Cele, działania, wskaźniki polityki społecznej gminy

Cele strategiczne SPRPS pozostały takie same, zmniejszona została liczba celów operacyjnych (szczegółowych) i zmodyfikowane zostały kierunki działań. Dodano wskaźniki produktu i rezultatu

Cel strategiczny nr 1 i cele szczegółowe

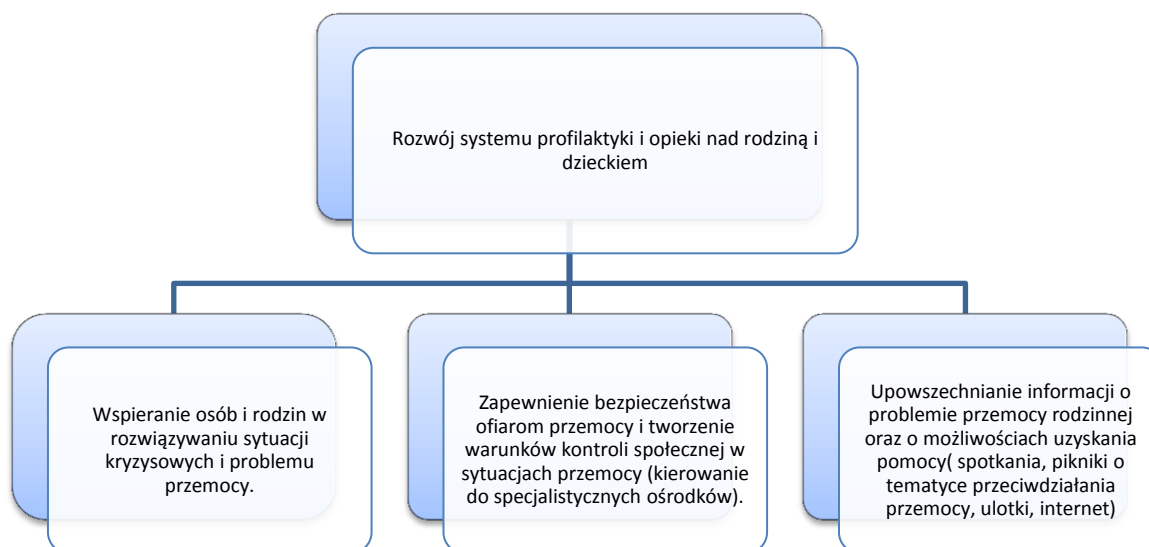


Kierunki działań:

1. Udzielanie pomocy osobom i rodzinom dotkniętym problemem bezrobocia – wsparcie w formie finansowej, rzeczowej i usług.
2. Rozwój specjalistycznego poradnictwa zawodowego, psychologicznego, pedagogicznego i prawnego
3. Pomoc w zorganizowaniu opieki nad dziećmi osób poszukujących, bądź skierowanych do pracy.
4. Prowadzenie aktywizacji zawodowej i społecznej osób długotrwale bezrobotnych.
5. Utworzenie Klubu Integracji Społecznej.
6. Rozwój współpracy oraz wymiany informacji pomiędzy pomocą społeczną, Powiatowym Urzędem Pracy, klubami pracy oraz innymi podmiotami działającymi na rzecz aktywizacji osób długotrwale bezrobotnych (program SEPIA).

	Wskaźniki produktu	Wskaźniki rezultatu
Ad 1	Liczba osób korzystających ze wsparcia	Poprawa sytuacji materialnej, stopnia realizacji potrzeb
Ad2	Formy udzielanego doradztwa, liczba osób korzystających z doradztwa	Poprawa kondycji psychicznej, poszerzenie wiedzy
Ad 3	Liczba osób objętych pomocą	Poprawa jakości opieki
Ad 4	Liczba osób biorących udział w aktywizacji społecznej i zawodowej	Nabycie nowych kompetencji i umiejętności. Podjęcie pracy
Ad 5	Utworzenie Klubu Integracji Społecznej	Liczba osób zadowolonych z korzystania z klubu
Ad 6	Liczba zawartych porozumień o współpracy	Osiągnięte wskaźniki programu SEPIA

Cel strategiczny 2 i cele szczegółowe

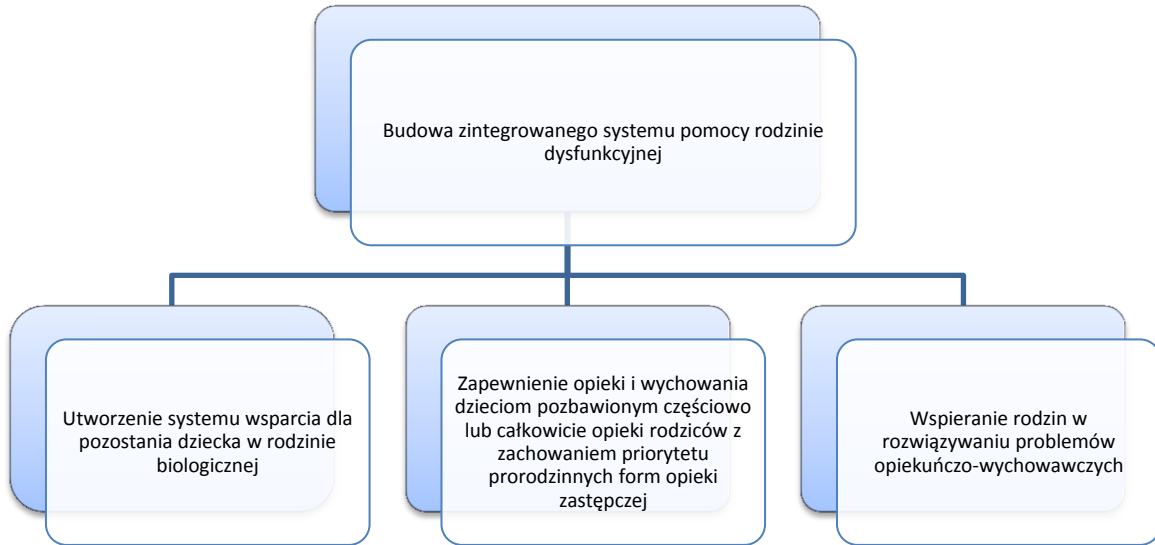


Kierunki działań / zadania:

1. Opracowanie i realizacja programów odnoszących się do przeciwdziałania przemocy
2. Organizowanie poradnictwa psychologicznego, pedagogicznego, prawnego i socjalnego.
3. Organizowanie terapii indywidualnej i grupowej oraz terapii rodzinnej, mediacje.
4. Organizowanie grup wsparcia dla osób dorosłych.
5. Prowadzenie zajęć socjoterapeutycznych dla dzieci i młodzieży (rozszerzenie liczby szkół w których będą prowadzone zajęcia socjoterapeutyczne).
6. Pośrednictwo w kontaktach z instytucjami wspierającymi rodziny.
7. Pozyskanie mieszkań socjalnych na terenie gminy dla ofiar przemocy (pozyskanie mieszkania socjalnego)
8. Współpraca służb i organizacji zajmujących się zjawiskiem przemocy domowej.
9. Wsparcie dla zespołu interdyscyplinarnego interwencji kryzysowej

	Wskaźniki produktu	Wskaźniki rezultatu
Ad 1	Liczba zrealizowanych projektów/programów	Zmniejszenie zjawiska przemocy w rodzinie
Ad2	Liczba osób korzystających z poradnictwa	Zwiększenie dostępności poradnictwa
Ad 3	Liczba osób korzystających z terapii	Poprawa kondycji psychicznej i relacji z innymi
Ad 4	Utworzenie grup wsparcia	Liczba osób zadowolonych z korzystania z gr. wsparcia
Ad 5	Liczba szkół z socjoterapią	Zwiększenie dostępności socjoterapii
Ad 6	Formy pośrednictwa	Liczba osób zadowolonych z pośrednictwa
Ad 7	Pozyskanie mieszkań/mieszkania	Poprawa sytuacji rodzin/rodziny
Ad 8	Liczba i formy współpracy	Zwiększenie jakości i dostępności pomocy
Ad 9	Formy wsparcia	Podniesienie kompetencji zespołu

Cel strategiczny 3 i cele szczegółowe

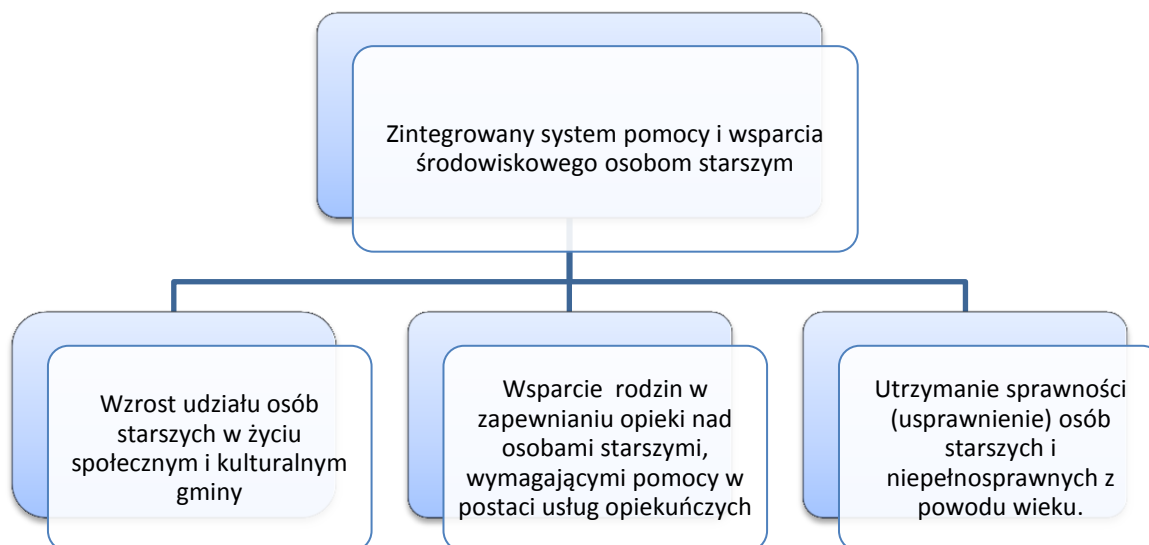


Kierunki działań

1. Współpraca pracowników socjalnych ze szkołami, pedagogami, wychowawcami, policją, Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz innymi komisjami interwencyjno-kryzysowymi.
2. Upowszechnienie informacji o podmiotach świadczących pomoc dziecku i rodzinie.
3. Wypracowanie zintegrowanych działań na rzecz dziecka i rodziny, w szczególności rozszerzenie współpracy z jednostkami organizacji pomocy społecznej, sądami i ich organami pomocniczymi, instytucjami oświatowymi, zakładami opieki.

	Wskaźniki produktu	Wskaźniki rezultatu
Ad 1	Liczba wspólnych przedsięwzięć	Zwiększenie możliwości udzielenia pomocy
Ad2	Formy, liczba działań dot. upowszechnienia	Zwiększenie wiedzy o podmiotach i usługach
Ad 3	Liczba podmiotów współpracy	Zwiększenie skuteczności pomocy

Cel strategiczny 4 i cele szczegółowe

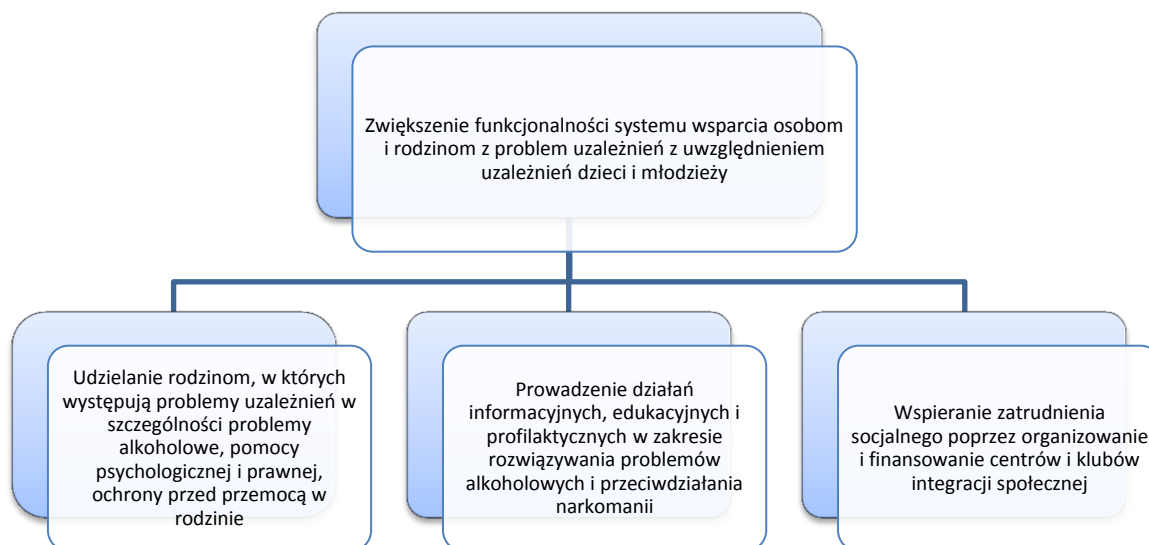


Kierunki działań:

1. Poszerzenie działalności Klubu Seniora jako ośrodka wsparcia typu dziennego o charakterze gminnym dla osób starszych
2. Wsparcie i organizacja kontaktu osób starszych i niepełnosprawnych ze specjalistyczną służbą zdrowia poprzez działania pracowników socjalnych i pielęgniarki środowiskowe
3. Pośrednictwo w organizowaniu usług opiekuńczych przez rodziny osób wymagających pomocy w tej formie.
4. Rozwijanie usług opiekuńczych poprzez zwiększenie dostępności usług i podnoszenie jakości świadczonych usług.

	Wskaźniki produktu	Wskaźniki rezultatu
Ad 1	Liczba zrealizowanych działań celowych	Zwiększenie dostępności klubu jako ośrodka wsparcia
Ad2	Liczba osób korzystających z pomocy	Zwiększenie dostępności specjalistów. służby zdrowia
Ad 3	Liczba rodzin korzystających z pośrednictwa	Poprawa sytuacji osób korzystających z pomocy
Ad 4	Liczba osób korzystających z usług	Podniesienie poziomu zadowolenia z usług opiekuńczych

Cel strategiczny 5 i cele szczegółowe

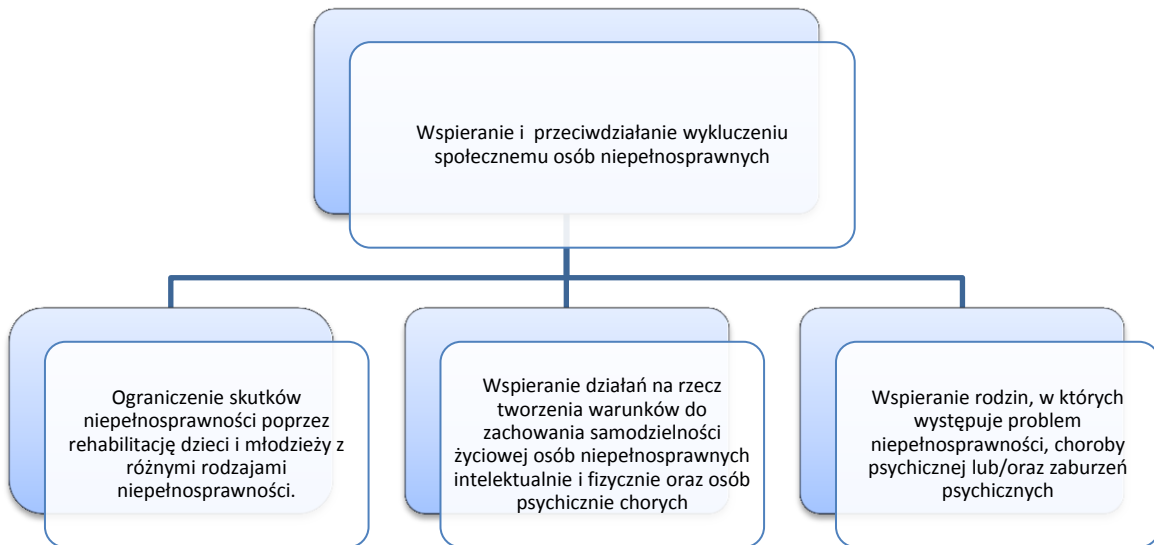


Kierunki działań:

1. Organizowanie grup wsparcia dla osób uzależnionych oraz ich rodzin.
2. Rozwijanie działalności grup AA oraz grup Al-anon.
3. Prowadzenie zajęć socjoterapeutycznych i profilaktycznych dla dzieci i młodzieży.
4. Organizowanie szkoleń i konferencji dla pracowników służb społecznych, członków GKRPA, pedagogów, kuratorów społecznych policji.
5. Zaspokajanie społecznych i bytowych potrzeb dzieci i młodzieży z rodzin dotkniętych problemem uzależnień
6. Pomoc w postaci gorącego posiłku (pełnego obiadu) w szkole
7. Pomoc w postaci wyposażenia w artykuły szkolne i odzież,
8. Finansowanie wypoczynku letniego i zimowego, wycieczek szkolnych,

	Wskaźniki produktu	Wskaźniki rezultatu
Ad 1	Powstanie grup wsparcia	Liczba osób korzystających z grup wsparcia
Ad2	Formy poszerzonych działań	Zwiększenie dostępności grup, zwiększenie pozytywnych opinii o grupach AA i Al.-non
Ad3	Liczba uczestników zajęć	Zmiana zachowań i postaw dzieci i młodzieży
Ad 4	Liczba szkoleń/uczestników szkoleń	Poszerzenie wiedzy, wzrost kompetencji
Ad 5	Liczba osób korzystających z usług	Podniesienie poziomu zadowolenia z usług
Ad 6	Liczba szkół oferujących gorący posiłek	Opinie rodziców i dzieci o gorącym posiłku
Ad 7	Liczba dzieci objętych pomocą	Zapewnienie wyposażenia dzieci w art. szkolne i odzież
Ad 8	Liczba dzieci objętych pomocą	Zapewnienie wypoczynku zimowego i letniego,

Cel strategiczny 6 i cele szczegółowe



Kierunki działań:

1. Rozwój pracy socjalnej na rzecz integracji osób chorych psychicznie i niepełnosprawnych środowiskiem – edukacja kadry pomocy społecznej.
2. Zapewnienie usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych oraz w razie potrzeb usług specjalistycznych dla osób z zaburzeniami psychicznymi
3. Rozszerzenie współpracy z organizacjami pozarządowymi świadczącymi usługi na rzecz osób niepełnosprawnych i chorych psychicznie (współpraca z organizacją pozarządową z Garwolina i z Polskim Towarzystwem Osób Niepełnosprawnych)
4. Współpraca z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie i PFRON-em w celu pozyskania środków finansowych na zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, turnusów rehabilitacyjnych, gminnych programów osłonowych dla osób niepełnosprawnych
5. Zwiększenie dostępu do poradnictwa specjalistycznego psychologicznego, psychiatrycznego, socjoterapeutycznego, zawodowego i socjalnego.
6. Tworzenie grup samopomocowych integrujących osoby niepełnosprawne i chore psychicznie
7. Likwidacja barier w szczególności architektonicznych, urbanistycznych, transportowych, technicznych w komunikowaniu się i dostępie do informacji i usług specjalistycznych.

	Wskaźniki produktu	Wskaźniki rezultatu
Ad 1	Liczba osób objętych pomocą na rzecz integracji	Zmniejszenie liczby osób kierowanych do specjalistycznych ośrodków
Ad2	Liczba osób korzystających z usług	Zapewnienie opieki i dostępności usług
Ad 3	NGO włączone do współpracy	Nawiązanie współpracy z PTONP i organizacjami z Garwolina
Ad 4	Nawiązanie współpracy z PEFRON i PCPR	Uzyskanie funduszy na zakup sprzętu rehabilitacyjnego
Ad 5	Liczba osób korzystających z poradnictwa	Wyrównywanie poziomu życia, samodzielności i integracji z otoczeniem
Ad 6	Utworzenie grupy/p samopomocowych	Wyjście z izolacji i osamotnienia, zwiększenie aktywności osób niepełnosprawnych i chorych psychicznie
Ad 7	Likwidacja barier architektonicznych	Zwiększenie dostępu do informacji i usług specjalistycznych

Odpowiedzialni za realizację działań:

Rada Miasta i Gminy , Urząd Miasta, MGOPS, jednostki organizacyjne samorządu , kluby organizacje pozarządowe, grupy nieformalne skupione wokół lokalnych liderów, sołtysi i Rady Sołeckie, partnerzy z sąsiednich gmin..

Środki finansowe:

Budżet samorządu , środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Współpraca z instytucjami rządowymi, naukowymi, samorządowymi, organizacjami społecznymi, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

5. Zarządzanie Strategią i wdrażanie

5.1. Źródła finansowania strategii

Działania realizowane w ramach Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych będą finansowane ze środków własnych Urzędu Miasta i Gminy, budżetów jednostek gminnych oraz ze środków pozyskanych w wyniku projektów, które uzyskały finansowanie ze środków zewnętrznych.

Dla skutecznej realizacji działań pod koniec każdego roku kalendarzowego warto i należy opracować harmonogram działań wraz z wskazaniem źródeł finansowania. Na obecnym

etapie aktualizacji strategii trudno przygotować harmonogram działań do 2020 z rozpisaniem na środki budżetowe gminy i środki zewnętrzne⁵.

Poniżej przedstawiamy możliwości pozyskania środków zewnętrznych:

- Starostwo Powiatowe w Garwolinie
- Zgodnie z ogłoszonymi konkursami, pomoc Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie
- Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego

Zgodnie z ogłoszonymi konkursami poszczególnych Departamentów:

- Kultury, Promocji i Turystyki
- Edukacji Publicznej i Sportu
- Zdrowia
- Rolnictwa i Modernizacji Terenów Wiejskich

Europejski Fundusz Społeczny (EFS) – jest najważniejszym instrumentem Unii Europejskiej w zakresie przeciwdziałaniu bezrobociu i rozwoju zasobów ludzkich. EFS wspiera działania podejmowane w ramach Europejskiej Strategii Zatrudnienia. Środki Europejskiego Funduszu Społecznego przeznacza się w Polsce na realizację Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich, Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju. Priorytety EFS realizowane w nowym okresie programowania na lata 2014 – 2020 są w ramach pięciu obszarów wsparcia, które obejmują:

Promowania zatrudnienia i mobilności zawodowej, w tym aktywne i zdrowe starzenie się, samozatrudnienie, przedsiębiorczość, równość kobiet i mężczyzn oraz godzenie życia zawodowego i prywatnego, trwała integracja młodych ludzi z rynkiem pracy;

Inwestowanie w edukację, umiejętności i naukę przez całe życie, w tym: poprawa dostępu do kształcenia ustawicznego, poprawa jakości i skuteczności szkolnictwa wyższego;

Promowanie włączenia społecznego i walka z ubóstwem; w ramach tego działania przewiduje się ukierunkowanie wsparcia na aktywną integrację, promocję ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych, a także poprawę dostępu do tanich, trwałych i wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i publicznych usług socjalnych;

Wzmacnianie potencjału instytucjonalnego i skuteczności administracji publicznej, w tym inwestycje w poprawę jej efektywności.

Istotnymi źródłami finansowania strategii będą:

- budżet gminy (dla niektórych przedsięwzięć również gmin współdziałających)
- środki publiczne zewnętrzne: powiatu, województwa, kraju, Unii Europejskiej,
- partnerstwo publiczno-prywatne,
- zwrotne środki (zwłaszcza kredyty preferencyjne),
- środki pochodzące ze składek, opłat i ewentualnie specjalnego opodatkowania.

⁵ Zbyt duża zmienność warunków zewnętrznych na poziomie kraju, powiatu i gminy, w tym dostępność funduszy UE w ramach nowych programów perspektywie finansowej 2014–2020 i wewnętrznych wynikających ze stopnia realizacji innych zadań, nie pozwalają na etapie aktualizowania strategii na precyzyjne powiązanie planowanych działań z dostępnymi funduszami budżetu gminy na każdy kolejny rok oraz z funduszami zewnętrznymi.

Warto rozważyć możliwość realizacji działań w systemie partnerstwa publiczno-prywatnego, coraz bardziej popularnego w Polsce. Takie rozwiązanie może zagwarantować partycypowanie prywatnych przedsiębiorców w realizacji danej inwestycji.

Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Norweski Mechanizm Finansowy – działania pomocowe planowane w latach 2014-2018. Środki z tych źródeł mają przyczynić się do zmniejszania różnic ekonomicznych i społecznych w obrębie Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Projekty finansowane z tych środków powinny być zbieżne z wszystkimi projektami realizowanymi w ramach funduszy strukturalnych, Funduszu Spójności oraz innych przedsięwzięć finansowanych przez Unię Europejską. W dziedzinie społecznej wyróżniono priorytety:

- rozwój zasobów ludzkich – promowanie wykształcenia i szkoleń dla pracowników administracji samorządowej, rozwój zasobów kadrowych na poziomie regionalnym, doskonalenie wiedzy i umiejętności zawodowych pracowników administracji powiatowej i gminnej,
- opieka zdrowotna i opieka nad dzieckiem – podniesienie poziomu życia przez wzrost świadomości społeczeństwa w zakresie opieki zdrowotnej, programy wspierające zdrowie rodziny, promocja zdrowia i profilaktyki, zapobieganie przestępczości wśród dzieci i młodzieży, integracja społeczna dzieci niepełnosprawnych.

Fundusz dla Organizacji Pozarządowych (FOP) został ustanowiony w ramach Mechanizmów Finansowych i przeznaczony jest dla organizacji pozarządowych na realizację przedsięwzięć o charakterze niedochodowym, przyczyniających się do zmniejszania różnic ekonomicznych i społecznych w obrębie EOG, zwiększenia roli społeczeństwa obywatelskiego w Polsce oraz zacieśnianie współpracy pomiędzy Polską a Państwami – Darczyńcami.

Fundusz dla Organizacji Pozarządowych będzie obsługiwany przez niezależnych operatorów.

Program Access – inicjatywa Unii Europejskiej, mająca na celu wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego. Program jest skierowany na wspieranie działań organizacji pozarządowych i organizacji nienastawionych na zysk w następujących dwóch głównych obszarach:

- działania ułatwiające proces podejmowania i wdrażania prawodawstwa UE w dziedzinach: ochrona środowiska i rozwój społeczno-gospodarczy,
- działania w sferze polityki społecznej, ze szczególnym uwzględnieniem zagrożonych marginalizacją grup społecznych.

Do najpoważniejszych funduszy unijnych wspierających edukację należą:

YES Europe zamiast "Erasmus for All" – nowy program na lata 2014-2020

Nowy program ma połączyć dotychczasowe programy UE poświęcone edukacji, szkoleniom i młodzieży z programem Erasmus przeznaczonym dla studentów.

Komisja PE zaproponowała, by działania podejmowane w ramach nowego programu skierowane bezpośrednio do młodzieży były finansowane z wydzielonego budżetu, a struktura nowego programu obejmowała trzy rozdziały poświęcone: młodzieży, edukacji i szkoleniom oraz sportowi. Europosłowie chcą też, by UE w dalszym ciągu wykorzystywała nazwy do-

tychczas istniejących programów, i tak: Erasmus ma obejmować działania związane z mobilnością w szkolnictwie wyższym, Grundtvig – z kształceniem dorosłych, Leonardo da Vinci – z edukacją zawodową i szkoleniami zagranicznymi, Comenius – z edukacją szkolną, a Młodzież w działaniu – z inicjatywami podejmowanymi w ramach rozdziału Młodzież.

Rządowy Program Fundusz Inicjatyw Obywatelskich, realizowany przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej

Składane projekty realizują cel strategiczny Podstawowych działań Ministra Pracy i Polityki Społecznej w zakresie wydatkowania rezerwy celowej Fundusz Inicjatyw Obywatelskich budżetu państwa na 2008 r., jakim jest zwiększenie udziału sektora organizacji pozarządowych w realizacji zadań publicznych, w ramach kształtowanych i prowadzonych na zasadach partnerstwa i pomocniczości polityk publicznych.

Osiągnięcie celu strategicznego będzie możliwe poprzez wsparcie:

- indywidualnych działań inicjowanych przez organizacje pozarządowe w zakresie realizacji zadań publicznych,
- wspólnych inicjatyw obywatelskich w ramach partnerstwa publiczno-społecznego,
- wspólnych działań podejmowanych w ramach partnerstw wewnątrz sektora pozarządowego,
- promocji dobrych praktyk, modelowych rozwiązań w zakresie funkcjonowania zasady pomocniczości, standardów współpracy, kształtowania demokratycznego ładu społecznego.

Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój (POWER), będący zmodyfikowaną wersją POKL jest ukierunkowany na następujące obszary:

- wdrożenie reform systemów i struktur w wybranych obszarach polityk publicznych, kluczowych z punktu widzenia strategii Europa 2020 i krajowych programów reform,
- wspieranie jakości, skuteczności i otwartości szkolnictwa wyższego jako instrumentu budowy gospodarki opartej o wiedzę,
- poszukiwanie nowych, niestosowanych dotąd na szerszą skalę metod rozwiązywania problemów społecznych takich jak: bezrobocie, wykluczenie społeczne czy brak kwalifikacji i wykształcenia.
- realizację programów w zakresie mobilności ponadnarodowej czyli np. staży i praktyk zagranicznych w ramach programów Erasmus czy Leonardo da Vinci
- realizację działań ukierunkowanych na bezrobotne osoby młode w wieku od 15 do 24 roku życia i poprawę ich sytuacji na rynku pracy w ramach Inicjatywy na rzecz zatrudnienia osób młodych i gwarancji dla młodzieży

Zakres interwencji w programie POWER obejmuje interwencje publiczne w obszarach: rynek pracy, szkolnictwo wyższe, edukacja i oświata, integracja społeczna, adaptacyjność, zdrowie, innowacyjność, administracja publiczna.

5.2. Wspierające działania organizacji pozarządowych

Organizacje pozarządowe, zwane również „trzecim sektorem”, skupione wokół różnorodnych problemów życia społecznego stanowią jeden z filarów współczesnych społeczeństw demokratycznych. Niektóre organizacje mają charakter pojedynczych działań (lokalne), inne mają bardziej rozbudowane struktury w postaci oddziałów terenowych.

Poniżej przedstawiono kilka najbardziej znanych organizacji pozarządowych działających w Polsce.

Fundacja dla Polski – jej zadaniem jest działanie na rzecz rozwoju polskich organizacji pozarządowych. Fundacja wspiera nowatorskie projekty w dziedzinie pomocy społecznej, oświaty, kultury i rozwoju lokalnego.

W ramach Fundacji dla Polski działają m.in.:

- Program Rozwoju Regionalnego i Lokalnego – wspiera rozwój produkcji i sprzedaży produktów regionalnych, co wzmacnia lokalne rynki pracy oraz rozwój regionów.
- Fundusz im. A. Bączkowskiego – propaguje idee służby publicznej, ze szczególnym uwzględnieniem dialogu społecznego i reform w sferze polityki społecznej.
- Fundusz im. M. Baczeko i P. Zakrzewskiego – wspiera rozwój młodych architektów i inżynierów budowlanych zainteresowanych proekologicznymi i energooszczędnymi rozwiązaniami w dziedzinie budownictwa społeczno-publicznego, renowacji starego budownictwa i jego adaptacji na cele społeczne.
- Polsko-Francuski Fundusz Współpracy – współpraca w dziedzinie kształcenia zawodowego (podstawowego i ustawicznego), na zasadach partnerskiej współdziałania z przedsiębiorstwami oraz z samorządami obu krajów.
- Fundusz Krzyś – ma na celu poprawę warunków życia dzieci żyjących w Domach Małych Dzieci.
- Fundusz na Rzecz Dzieci z Wadami Serca – celem jest pomoc dzieciom z wadami serca poprzez wsparcie dla rodziców uczestniczących we wszystkich etapach leczenia, umożliwienie dzieciom kontaktu z innymi dziećmi z wadami serca oraz informowanie o możliwościach wykrywania i leczenia skomplikowanych wad serca w Polsce.
- Program Dzieci Ulicy – adresowany do lokalnych organizacji pozarządowych prowadzących pracę środowiskową z dziećmi i młodzieżą, dla których ulica stała się miejscem życia
- Polska Akcja Humanitarna – współpracuje z organizacjami pozarządowymi i agendami ONZ przy realizacji swoich zadań statutowych, zarówno w Polsce i za granicą. Pomaga głównie uchodźcom. W Polsce najbardziej znana jest program dożywiania dzieci w szkołach i świetlicach – Pajacyk (prowadzony od 1998 roku).
- Fundacja im. Stefana Batorego – udziela wsparcia finansowego w ramach wyznaczonych programów na realizację projektów z dziedzin: nauka, społeczeństwo obywatelskie, medycyna, zdrowie, środowisko, kultura i organizacje pozarządowe.
- Polska Fundacja Dzieci i Młodzieży – przyznaje dotacje na programy prewencyjno-rozwojowe dla dzieci i młodzieży.
- Fundacja PZU wspiera organizację wypoczynku dzieci i młodzieży, wzbogacenie oferty edukacyjnej na terenach wiejskich oraz integrację osób niepełnosprawnych

- Caritas – największa organizacja charytatywna związana Kościołem i realizująca swą pomoc w kraju i zagranicą. Do najważniejszych obszarów zaangażowania Caritas należą problemy dotyczące: kryzysu środowiska rodzinnego, przeprowadzania leczenia i rehabilitacji, oraz leczenia uzależnień (narkomani), problemów osób ubogich i bezdomnych, a także imigrantów i uchodźców, pomocy dla ofiary klęsk żywiołowych, pomocy dla osób starszych – stworzono tzn. Stacje opieki Caritas (placówki opieki pielęgnacyjnej nad starszymi osobami chorymi i niepełnosprawnymi), pomocy dla osób bezrobotnych – realizowano projekt „Aktywizacja personalna, zawodowa i społeczna osób długotrwale bezrobotnych”. W ramach Caritas Polska (posiada strukturę diecezjalną) i struktur Caritas diecezjalnych powstają tzw. BAB-y, czyli Biura Aktywizacji Bezrobotnych. Działalność Caritas Polska jest prowadzona programowo i profesjonalnie, natomiast parafie kościelne prowadzą akcję organizującą pomoc dla swoich parafian okazjonalnie.

MONAR – stowarzyszenie, które od 1981 roku prowadzi szereg działań profilaktycznych propagujących życie bez narkotyków, promocję zdrowia (przeciwdziałanie rozprzestrzenianiu się wirusa HIV i innych chorób zakaźnych), przeciwdziałanie kryminalizacji. MONAR prowadzi pracę środowiskową, Świetlice Socjoterapeutyczne, programy edukacyjne i alternatywne.

- programy dla osób aktywnie używających narkotyki, ukierunkowane na poprawę ich sytuacji zdrowotnej i socjalnej oraz programy redukcji szkód spowodowanych używaniem narkotyków. MONAR oferuje osobom z problemem narkotykowym pomoc specjalistyczną w zakresie konsultacji, poradnictwa, terapii indywidualnej i grupowej oraz detoksykację, pomoc ambulatoryjną oraz stacjonarną terapię i rehabilitację dla osób uzależnionych.
- pomoc dla osób bezdomnych, samotnych, chorych terminalnie. „Ruch Wychodzenia z Bezdomności MARKOT” – założony został w ramach Stowarzyszenia MONAR w roku 1993 i adresowany jest do ludzi bezdomnych, samotnych, skrzywdzonych społecznie, ofiar przemocy domowej, niepełnosprawnych społecznie.
- pomoc dla osób opuszczających zakłady karne, żyjących na marginesie życia – wykluczonych społecznie. MONAR we współpracy z Centralnym Zarządem Służb Więziennych prowadzi programy w placówkach penitencjarnych oraz oferuje pomoc terapeutyczną osobom opuszczającym zakłady karne.

Fundacja J&S Pro Bono Poloniae – wspiera inicjatywy społeczne realizowane przez organizacje pozarządowe, dofinansowuje programy na rzecz poprawy sytuacji w lokalnych społecznościach, np.: program dla dzieci i młodzieży, stypendialny, dla kultury.

Fundacja Brata Alberta – zajmuje się opieką nad ludźmi chorymi, starszymi, ubogimi oraz znajdującymi się na marginesie życia. Fundacja oferuje schronienie, posiłek, opiekę lekarską.

„**Porozumienie Bez Barrier**” – pomaga łamać stereotypy oraz bariery utrudniające osobom z upośledzeniem fizycznym i psychicznym życie w społeczeństwie.

Fundacje pomagające w ratowaniu zdrowia i życia dzieci to m.in.: Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy, Fundacja Jolanty Kwaśniewskiej, Fundacji TVN „Nie jesteś sam”, Fundacja Polsat, Fundacja PZU.

5.3. Zarządzanie Strategią

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta i Gminy Pilawa będzie oceniana przez zespół ds. oceny SRPS powołany przez Burmistrza Miasta i Gminy lub przez Zespół ds. Aktualizacji Strategii. Celem Zespołu będzie przedstawienie rocznych sprawozdań z realizacji działań podjętych przez Strategię, występowanie z wnioskami o zmiany w działaniach (rezygnacja z części działań lub dodanie nowych), przedstawienia skutków i form oddziaływania na społeczność gminy.

SRPS zostanie zaktualizowana w formie uchwały Rady Miasta. Wdrażane zmiany będą również podlegały uchwaleniu przez Radę Miasta. Wdrażanie, realizację i prowadzenie monitoringu nadzorować będzie Zespół Zadaniowy ds. Wdrażania SRPS we współpracy z, MGOPS oraz instytucjami i organizacjami działającymi na terenie miasta i gminy. Oceną realizacji strategii zajmować się będzie Rada Miasta.

Zasady pracy Zespołu ds. Aktualizacji Strategii:

Rekomendowany scenariusz. Zespół spotyka się co najmniej dwa razy w roku i ustala konkretne działania realizujące strategię. Jednocześnie na bieżąco monitoruje realizację Strategii.

We wrześniu każdego roku Zespół opracowuje Harmonogram Działań na następny rok kalendarzowy ze wskazaniem działań, realizatorów i źródeł finansowania. Harmonogram stanowi załącznik do Strategii i jest przedmiotem monitorowania i rocznej ewaluacji.

Na początku każdego roku kalendarzowego Koordynator przedstawia sprawozdanie z realizacji Strategii Burmistrzowi Miasta i Gminy i prezentuje go na Sesji Rady Miasta.

Burmistrz będzie informował Radę Miasta o stanie realizacji strategii raz na rok.

5.4. Monitoring i Ewaluacja

Monitoring i ewaluacja strategii będą prowadzone przez Zespół ds. Aktualizacji Strategii. Monitoring oraz ewaluacja strategii, celów i kierunków przyjętych w strategii pozwoli na wprowadzenie zmian w programach rozwoju i planach działania, poprzez podejmowanie odpowiednich decyzji w zależności od potrzeb społecznych i możliwości ekonomicznych gminy. Monitorowanie Strategii prowadzone będzie systematycznie a raporty z wdrażania przedstawiane będą Radzie Miasta nie rzadziej niż raz na rok

Cele ewaluacji i monitoringu strategii

Monitoring i ewaluacja strategii są ze sobą wzajemnie powiązane. Warto jednak rozdzielić ich zakres. Monitoring polega na regularnym zbieraniu informacji na temat postępów w realizacji zadań, czyli na zbieraniu danych, czy zakładane rezultaty (wskaźniki produktów) osiągnęte są zgodnie z harmonogramem. Monitoring realizacji zadań stanowi – równoległy do ich wdrażania – ciągły proces zbierania i analizy danych oraz raportowania wyników w ściśle określonych przedziałach czasowych.

Ewaluacja nastawiona jest na ocenę jakości osiągniętych rezultatów (wskaźniki rezultatów) ze względu na różne istotne aspekty procesu wdrażania zadań. W odróżnieniu od monitoringu, ewaluacja na ogół przeprowadzana jest w sposób mniej ciągły, stosownie do celów związanych z oceną skuteczności działań. W odniesieniu do konkretnych działań przedmiotem oceny będzie odpowiedź na pytania, jak i dlaczego określone rezultaty zostały lub nie zosta-

ły osiągnięte. Jak i dlaczego doszło do powstania zmian (np. w procesie edukacji, integracji społecznej, w zachowaniach, postawach, poziomie wiedzy i kompetencji danej grupy mieszkańców gminy).

Monitoring i ewaluacja zostaną ściśle powiązane z systemem podejmowania decyzji przez Zespół Zarządzający realizacją strategii, decyzji dotyczących zarówno sposobu realizacji poszczególnych zadań, jak i modelu zarządzania realizacją strategii.

Cele i założenia systemu monitoringu

Celem monitoringu jest uzyskanie informacji potrzebnych dla analizy przebiegu i efektów wykonania zadań poszczególnych projektów. Pierwszym krokiem budowy systemu monitorowania jest określenie, co i w jakim stylu będzie monitorowane. Podstawowymi pytaniami jakie powinny być stawiane w okresie monitorowania są: Czy zadania są realizowane, czy są realizowane zgodnie z planem, czy nie nastąpiły przekroczenia budżetu, czy jeśli wystąpiły zakłócenia w realizacji projektu, jakieś odstępstwa od planu, to czy można je zaakceptować, dlaczego wystąpiły zakłócenia, co trzeba skorygować.

Konieczne może się okazać budowanie nowej sieci i schematów czasowych w celu utrzymania terminowego wykonania działań. Również w każdym momencie trwania projektu. Osoby odpowiedzialne za projekt muszą znać ogólne zapotrzebowanie na środki niezbędne do zakończenia.

Dokładne zaprojektowanie procesu monitoringu będzie wymagało przygotowania dostępu do danych źródłowych, ocenę kosztów ich gromadzenia, właściwego ich gromadzenia i zarządzania na użytek realizacji strategii. Plan monitoringu uwzględnia opis metod zbierania danych źródłowych z podziałem na pierwotne (wyniki ankiet, kwestionariuszy, wywiadów, warsztatów) oraz wtórne generowane z bazy danych i z innych istniejących danych liczbowych (np. dane sprawozdania z wykonania budżetu), częstotliwość zbierania danych i sporządzania raportów.

Końcowa ewaluacja

Zakończenie kolejnych zadań i projektów w ramach strategii to ostatni etap. Składa się na niego wiele działań formalnych związanych ze sprawozdawczością, rozwiązywaniem umów, rozliczaniem środków etc. Wyniki oceny są cennym źródłem informacji, które mogą być przydatne przy realizacji innych projektów.

Po zakończeniu realizacji poszczególnych projektów w raporcie końcowym specjalne części są poświęcone ewaluacji rezultatów działań obejmujące: ocenę użytych zasobów, powstałe produkty, rezultaty i – do pewnego stopnia – efekt oddziaływania. Przyjmuje się, że celem ewaluacji końcowej jest uzyskanie informacji potrzebnych dla oszacowania przebiegu i efektów wykonania zadań i projektów. Dane te były niezbędne dla oceny stopnia pomyślności zrealizowana strategii, mierzonego według przyjętych wskaźników. Ogólną ramą ewaluacji jest określenie, czy w trakcie realizacji strategii na poziomie operacyjnym zostały osiągnięte wymienione cele związane z projektami.

Podstawowe sposoby oceny powodzenia projektu odwołują się do: realizacji w wyznaczonym terminie, w ramach zaplanowanego budżetu oraz osiągnięcia wskaźników.

Monitorowanie i ewaluacja strategii będzie przebiegała na dwóch poziomach: na poziomie celów strategicznych, ale przede wszystkim na poziomie zarządzania projektami, które będą rezultatem przyjętych planów działania. Skuteczne planowanie strategiczne zarządzania

projektami i realizacją całości strategii rozwiązywania problemów społecznych z punktu widzenia monitoringu i ewaluacji jest procesem doskonalenia dotychczas stosowanych.

5.5. Aktualizacja strategii

Rekomendowane postępowanie to aktualizacja strategii przeprowadzana co 2 lata w I półroczu (kolejna aktualizacja wiosną 2016r.) i/lub jeśli będzie taka potrzeba częściej w związku z tokiem realizacji zadań oraz dostępnością środków w kolejnych latach. Aktualizacja Strategii będzie dokonywał MGOPS przy współpracy pracowników Urzędu Miasta, dyrektorów szkół, przedstawicieli służby zdrowia i Policji oraz społeczności miasta i gminy, którzy wyrażą chęć udziału w warsztatach dotyczących wypracowania aktualizacji Strategii.

Prace nad aktualizacją Strategii będą poprzedzone zebraniem opinii od społeczności miasta i gminy na temat skali problemów społecznych, deficytów i zadowolenia z podjętych działań w sferze polityki społecznej oraz wszystkich niezbędnych danych dotyczących sytuacji społecznej gminy. Następnie na warsztatach z przedstawicielami społeczności lokalnej, na podstawie zebranych materiałów i wyników monitoringu strategii, zostaną opracowane poszczególne elementy strategii, które wymagają aktualizacji oraz dokonana zostanie weryfikacja i hierarchizacja poszczególnych celów i zadań realizacyjnych. Brane będą pod uwagę zarówno nowe oczekiwania społeczności lokalnej i określonych grup społecznych, jak również zmieniające się czynniki środowiska zewnętrznego, np. nowe uregulowania prawne, społeczno-ekonomiczne, czy nowe możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych. Dlatego też przy wyborze zadań do realizacji na kolejne lata, osoby współpracujące powinny uwzględniać nie tylko istniejące zapisy Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, ale także nowe, nie ujęte w niej zadania.

Zakończenie

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych zorientowana jest na rozszerzenie i pogłębienie form pracy socjalnej, współpracę z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi zajmującymi się pomocą społeczną w powiecie oraz instytucjami działającymi w szerszym obszarze polityki społecznej jak: oświata, służba zdrowia, sądownictwo, organizacje wspierające usługi społeczne i rozwój organizacji pozarządowych.

W ujęciu strategicznym pomoc społeczna w gminie nie koncentruje się wyłącznie na udzielaniu wsparcia materialnego potrzebującym. W ramach wypracowanej strategii przyjmuje się nowoczesne podejście do tak ważnej sfery, jaką jest problematyka społeczna nastawione na:

- wzmocnienie postaw aktywnych,
- wdrożenie modelu pomocy zintegrowanej,
- ścisłe powiązanie działań instytucji i organizacji społecznych: sfery oświaty, służby zdrowia, sądownictwa w wypracowaniu lokalnego systemu reintegracji społecznej i zawodowej osób z problemami społecznymi.

W „strategicznym modelu pomocy społecznej” istotną rolę odgrywa system wsparcia psychologicznego, umocnienie postaw aktywnych w każdej sferze obszaru społecznego i problemów indywidualnych, poradnictwa prawnego, pedagogicznego, terapii i wyspecjalizo-

wanej pracy socjalnej połączonej ze wspieraniem grup wsparcia i grup samopomocowych wśród lokalnej społeczności.

Problemy społeczne nie są cechą pojedynczych osób, ale całych środowisk, rodzin, grup społecznych i takie postrzeganie zjawisk, pozwala na strategiczne rozwiązania społeczne na poziomie lokalnym. Systemowe podejście daje szansę na rozwiązania strukturalne i skuteczne wyłącznie osób z systemu pomocy społecznej w wyniku ich reintegracji zawodowej.

Zmiany w funkcjonowaniu pomocy społecznej w kierunku rozwiązań systemowych stanowią szansę na to, że następne pokolenie, nie stanie się podopiecznymi pomocy społecznej. Działania w ramach Strategii, pozwolą nie tylko na usuwanie przyczyn tkwiących często w sferze psychicznej i społecznej czy rozszerzenie form pomocy instytucjonalnej ale na skuteczne rozwiązanie problemów poszczególnych grup docelowych.

Celem strategii jest przedstawienie bilansu korzystnych i niekorzystnych cech społecznych, a na ich podstawie identyfikacja barier i przeszkód oraz opracowanie dokumentu, dzięki któremu możliwe będzie sprawne i racjonalne organizowanie działań, zmierzających do rozwiązania problemów społecznych w gminie, m.in. przez wprowadzanie programów, służących realizacji zadań pomocy społecznej.

Podstawą przedstawionej strategii jest maksymalne wykorzystanie istniejących zasobów i potencjału. Mieszkańcy miasta i gminy- odbiorcy i adresaci strategii mają możliwość znalezienia się w strefie pozbawionej zagrożeń. Dla bezpieczeństwa socjalnego wymagane jest bowiem stworzenie takiego systemu zaspokajania potrzeb społecznych, który szybko reaguje na zmiany i adaptuje się na stale zmieniających się warunków społecznych.

Opracowana strategia to dokument bazowy przy konstruowaniu programów operacyjnych i projektów, określających sposób oraz metody realizacji zamierzonych przedsięwzięć. Poprzez realizację tego typu programów będzie można osiągnąć wyznaczone cele strategiczne i operacyjne. Programy te charakteryzują się ogólnymi zarysami działań, bez szczególnych rozstrzygnięć, terminarzy, budżetów. Uszczegółowienie programów strategicznych następuje dopiero na poziomie taktycznym i operacyjnym, czyli w fazie wdrażania.

Opracowany dokument jest strategią długookresową- do końca 2020 r., i zawiera podstawowe cele perspektywiczne, jednakże konieczne będzie ich weryfikowanie. Horyzont realizacji strategii nasuwa konieczność opracowania i wdrażania średniookresowych programów celowych jako uzupełnienia do każdego z wyodrębnionych tematycznie obszarów. Programy te umożliwiają wprowadzenie nowych wynikłych z aktualnych potrzeb rozwiązań jako elementów gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych.

Aby w pełni zrealizować zamierzone cele, oprócz środków pozyskiwanych z funduszy zewnętrznych w budżecie gminy należy zabezpieczyć odpowiednie środki finansowe przed kolejnym rokiem budżetowy.

W celu rytmicznej realizacji przyjętych działań, co najmniej raz w roku odpowiedni zespół ds. monitoringu i ewaluacji strategii powinien ocenić stan wdrażania strategii wobec zmieniających się warunków zewnętrznych i wewnętrznych, a Rada Miasta w Pilawie powinna być co najmniej poinformowana o rezultatach monitoringu, oceny i stanu wdrażania strategii.